

**ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА
ДЕМ'ЯНЧУКА»**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Ступінь: магістр

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність:

012 Дошкільна освіта

Факультет: педагогічний

Рівне 2022

УДК 373.2(76.5)

Б65

Рекомендовано Вченою радою ПВНЗ Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука
Протокол № 1 від 05.09.2022 р.

Рецензенти:

Семенова Н.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Шкабаріна М. А. – начальник відділу науки та аспірантури, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»;

Євтушок Л.В. – директор закладу дошкільної освіти № 32 м. Рівне.

Борова В. Є, Красовська О. О., Марчук О. О., Мельничук Л. Б., Пагута Т. І., Яницька О. Ю.

Б65. Методичні рекомендації до написання та захисту кваліфікаційної роботи [для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта] / Борова В. Є, Красовська О. О., Марчук О.О., Мельничук Л. Б., Пагута Т. І., Яницька О.Ю.; за заг. ред. Л. Б. Мельничук. Рівне : ПВНЗ МEGУ ім. акад. Степана Дем'янчука. 2022. 100 с.

Рекомендації характеризують зміст та послідовність етапів підготовки, написання, оформлення та захисту кваліфікаційної науково-дослідної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр». Для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

УДК 373.2(76.5)

© Борова В. Є, Красовська О. О., Марчук О. О., Мельничук Л. Б., Пагута Т. І., Яницька О. Ю., 2022

© ПВНЗ МEGУ імені академіка Степана Дем'янчука, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ НАД МАГІСТЕРСЬКИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ	7
1.1. Загальні положення про написання кваліфікаційної роботи	7
1.2. Програма роботи над магістерським дослідженням	9
1.3. Визначення теоретичних основ дослідження	14
1.4. Збір фактичного матеріалу	16
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ, ПОСЛІДОВНІСТЬ ЇЇ ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ	18
2.1. Структура магістерської роботи	18
2.2. Робота над вступом	19
2.3. Структурні частини магістерської роботи	25
2.4. Оформлення магістерської роботи	28
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРТИЗА, ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	35
3.1. Експертиза магістерської роботи	35
3.1.1. Перевірка на наявність академічного плагіату	35
3.1.2. Попередній захист магістерської роботи	39
3.1.3. Наявність відгуку наукового керівника та рецензій експертів	40
3.2. Захист магістерської роботи	43
3.3. Оцінка магістерської роботи	44
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	51
ДОДАТКИ	56

ПЕРЕДМОВА

Одним зі стратегічних напрямів реформування освітньої системи України є створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти, інтегрованої у Європейський простір. З огляду на це важливим завданням сучасної вищої освіти є формування майбутніх фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, компетентних, відповідальних, які вільно володіють своєю професією, готових до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності. Забезпечити реалізацію означених стратегічних завдань спроможний фахівець дошкільної освіти, який має ґрунтовні професійно-педагогічні знання, здатний компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти.

У нормативних документах освітньої галузі : Законах України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2018), «Про вищу освіту» (2014), «Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні», «Концепції державної системи професійної орієнтації населення», «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки» (2013), «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018) акцентується увага на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовленої до якісного забезпечення освітніх потреб особистості дитини, розвитку її інтелектуального, культурного та комунікативного потенціалу. Розв'язання цієї проблеми в сучасних умовах вимагає від майбутнього педагога глибокого усвідомлення переваг особистісно орієнтованої парадигми освіти, компетентнісного підходу до організації освітньо-виховного процесу, професійно-педагогічної креативності, оволодіння інноваційними педагогічними технологіями.

Ступінь вищої освіти магістра відображає освітній рівень випускника, його готовність до науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності. Ступінь магістра присуджується за результатами захисту кваліфікаційної роботи.

Мета кваліфікаційної (магістерської) роботи – розв'язання комплексу прикладних завдань відповідно до узагальненого об'єкта діяльності на основі застосування системи теоретичних знань і практичних навичок здобутих у процесі всього періоду навчання.

Кваліфікаційна робота є дослідженням наукового змісту, навчально-дослідного характеру, яка виконується студентом за

обраною темою з актуальних проблем сучасної дошкільної освіти за матеріалами, зібраними за час навчання в магістратурі та у процесі переддипломної практики. Вона має підтвердити здатність виконавця самостійно здійснювати науковий пошук, використовуючи теоретичні знання і практичні навички, знаходити та формулювати проблеми, володіти методами та прийомами їх розв'язання, аналізувати та узагальнювати науково-практичну інформацію. Магістерська робота є результатом вивчення студентом конкретної дослідницької задачі з метою знаходження ефективних шляхів та засобів її розв'язання.

Сукупність отриманих результатів у ході дослідження актуальної проблеми дошкільної освіти дозволяє визначити рівень науково-педагогічної кваліфікації випускника магістратури і засвідчує наявність в нього умінь і навичок самостійного розв'язання наукових задач й педагогічних ситуацій, тобто відповідність ступеню магістра. Цей ступінь відображає, перш за все, освітній рівень випускника, його здатність до наукової, педагогічної та методичної роботи. Магістрант має не лише володіти знаннями основних наукових положень досліджуваної проблеми, але й уявленнями про методологію та організацію науково-дослідної роботи на усіх її етапах. Повинен демонструвати оволодіння професійною компетентністю - здатністю розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах вищої освіти, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Кваліфікаційна робота має комплексний характер і пов'язана з поглибленням набутих здобувачем вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання.

Загальні компетентності:

КЗ-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

КЗ-3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Професійні (фахові) компетентності:

КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.

КС-10. Здатність до планування і здійснення освітньо-виховної діяльності з метою виховання дітей дошкільного віку на ідеях гуманізму, миру та взаєморозуміння.

Програмні результати навчання:

ПР-04. Аналізувати й порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини дошкільного віку в різних видах діяльності.

ПР-07. Знати і використовувати в практичній діяльності законодавчу базу дошкільної освіти.

ПР-08. Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.

ПР-10. Володіти умінями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

ПР-13. Планувати і здійснювати систему освітньо-виховних заходів щодо виховання дітей дошкільного віку на ідеях гуманізму, миру та взаєморозуміння.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ НАД МАГІСТЕРСЬКИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ

1.1. Загальні положення про написання кваліфікаційної роботи

Ступінь вищої освіти магістра відображає освітній рівень випускника, його готовність до науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності. Ступінь магістра присуджується за результатами захисту кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна (магістерська) робота є дослідженням наукового змісту, навчально-дослідного характеру, яка виконується студентом за обраною темою з актуальних проблем сучасної дошкільної педагогіки за матеріалами, зібраними за час навчання в магістратурі та у процесі науково-дослідної практики. Вона має підтвердити здатність виконавця самостійно здійснювати науковий пошук, використовуючи теоретичні знання і практичні навички, знаходити та формулювати проблеми, володіти методами та прийомами їх розв'язання, аналізувати та узагальнювати науково-практичну інформацію. Кваліфікаційна робота є результатом вивчення студентом конкретної дослідницької задачі з метою знаходження ефективних шляхів та засобів її розв'язання.

Основною метою виконання кваліфікаційної роботи є заохочення здобувачів до наукової діяльності, поглиблення й розширення їхніх знань із теорії дисципліни, навчання їх застосовувати, критично оцінювати фахову літературу, самостійно здобувати дослідним шляхом нові педагогічні знання, вдосконалювати теорію та практику навчання й виховання

Сукупність отриманих результатів у ході дослідження актуальної проблеми дошкільної освіти дозволяє визначити рівень науково-педагогічної кваліфікації випускника магістратури і засвідчує наявність в нього умінь і навичок самостійного розв'язання наукових задач й педагогічних ситуацій, тобто відповідність ступеню магістра. Цей ступінь відображає, перш за все, освітній рівень випускника, його здатність до наукової, освітньої, організаційно-управлінської та методичної роботи. Магістрант має не лише володіти знаннями основних наукових положень досліджуваної проблеми, але й уявленнями про методологію та організацію науково-дослідної роботи

на усіх її етапах. Повинен демонструвати оволодіння професійною компетентністю - здатністю розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах вищої освіти, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Наукова методологія заснована на системному, тобто цілісному підході до досліджуваної проблеми, використанні методів аналізу і синтезу, узагальнених наукових знаннях, логічних висновках. Тому під час виконання магістерської роботи використовуються комбіновані методи пізнання, які поєднують в собі теоретичні та експериментальні методи вивчення проблеми. Наукове дослідження базується на використанні чітко окреслених наукових понять, які не можна підміняти одне одним.

Найчастіше у кваліфікаційній (магістерській) роботі використовуються поняття: *«факт»* (подія або явище, що слугує підставою або підтвердженням гіпотези, характеризується достовірністю, новизною, значущістю); *«принцип»* (основне положення теорії, яке використовується для обґрунтування запропонованих підходів); *«проблема»* (узагальнена множинність сформульованих наукових питань, відповідних постановці та розв'язанню дослідницьких задач теоретичного та прикладного характеру, які вимагають отримання нових знань).

Кваліфікаційна робота виконується студентом самостійно, у тісному контакті з науковим керівником, який консультує та контролює виконання індивідуального плану, несе відповідальність за процес, якість, результати та своєчасність її виконання. Як правило, один раз на семестр магістрант звітується з приводу виконаної роботи та отриманих результатів на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти. Окрім цього упродовж навчання у магістратурі студент має виступити з повідомленнями або доповідями на науково-практичних конференціях та мати на час захисту, як мінімум, 2 публікації з досліджуваної проблеми (тези доповідей, статті).

Слід зазначити, що кваліфікаційна робота характеризується ретельним *теоретичним опрацюванням* проблеми, *науковою спрямованістю дослідження*, *наявністю констатувального, формульовального та контрольового експериментів*, *наявністю*

елементів новизни у розробці проблеми. Кваліфікаційна (магістерська) робота – творча за своїм характером, вирізняється оригінальністю постановки проблеми і вибору методичного апарату, передбачає дотримання магістрантом основних вимог до її написання, оформлення та захисту.

Про затвердження тем кваліфікаційних (магістерських) робіт і призначення наукових керівників видається наказ та оприлюднюється на сайті університету. Захищені магістерські роботи зберігаються в бібліотеці університету упродовж 5 років. За необхідності вони можуть бути надіслані до інших бібліотек, установ, освітніх закладів та організацій на їхнє прохання для реалізації рекомендацій магістрантів. До роботи додається електронна версія магістерської роботи.

1.2. Програма роботи над магістерським дослідженням

На початку дослідження магістрант складає план-проспект дослідження обраної теми, в якому має бути відображено: яке явище вивчається; за якими критеріями та показниками визначається рівень його сформованості; які методи дослідження використовуються; порядок та регламентація використання у конкретному дослідженні тих чи інших методів.

Планом-проспектом магістерського дослідження передбачається визначення послідовності та термінів роботи виконання окремих її елементів з конкретизацією результатів по кожному, що дозволяє досягти позитивного кінцевого результату.

Магістерське дослідження реалізується такою орієнтовною послідовністю виконання етапів:

- вибір теми дослідження;
- складання робочого плану підготовки магістерської роботи;
- обґрунтування актуальності теми, що розробляється;
- аналіз теоретичних основ дослідження;
- формулювання мети і завдань дослідження;
- визначення об'єкта та предмета дослідження;
- висунення гіпотези дослідження;
- розробка методики дослідження;
- збір, аналіз та узагальнення емпіричних даних;
- формулювання висновків роботи;

- визначення теоретичного і практичного значення дослідження;
- здійснення літературного редагування й технічного оформлення;

- подання магістерської роботи на експертизу;
- захист магістерської роботи.

Вибір теми дослідження. Тема магістерської роботи обирається з врахуванням її значущості, своєчасності, актуальності. Тема та її назва мають відповідати предмету дослідження та обумовлюватися ним. Назва магістерської та викладений у ній зміст мають бути співзвучними за широтою постановки проблеми, обраними аспектами, означеними провідними поняттями.

Студент обирає тему магістерської роботи самостійно або після консультації з науковим керівником, керуючись власними інтересами і дійсними можливостями в межах спеціалізації кафедри. Кваліфікаційна робота магістра має висвітлювати актуальні проблеми впровадження сучасних технологій організації освітнього процесу в ЗДО, інклюзивної діяльності у ЗДО, методичної та управлінської діяльності, технологій організації взаємодії учасників освітнього процесу в закладі дошкільної освіти і передбачати розв'язання складної спеціалізованої задачі або практичної проблеми, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Припустимою вважається формулювання на першому етапі роботи попередньої назви теми, яка потім уточнюється. Тема магістерської роботи має бути сформульована таким чином, щоб якомога коротше й конкретніше відображала основну ідею роботи, точно вказувала на предмет дослідження та вік досліджуваних. Тема магістерської роботи, як і науковий керівник, затверджуються на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти. Орієнтовний перелік тем для магістерських зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» наведено у *додатку А*. Зразок заяви про вибір теми та затвердження наукового керівника наведено у *додатку Б*.

Складання робочого плану підготовки магістерської роботи. План підготовки магістерської роботи включає зміст, терміни, очікувані результати, форму їх представлення, відмітку наукового керівника про виконання науково-дослідної підготовки за магістерською програмою навчання. Під час складання плану роботи слід визначити зміст окремих розділів, сформулювати їх назви,

окреслити у вигляді розділів і параграфів послідовність питань, які розглядатимуться. Робочий план повинен бути гнучким, не обмежувати творчий розділ ідеї, уможливлувати внесення подальших змін, коректування попередніх варіантів викладу матеріалів. У робочому плані має передбачатися час на експертизу магістерського дослідження і попереднього захисту.

Робочий план розробляється магістром за участю наукового керівника, відображає основну ідею роботи та комплексний підхід до розв'язання досліджуваної проблеми. Остаточний варіант плану затверджується науковим керівником і по суті є спрощеним попереднім змістом магістерської роботи, узгодженим з термінами виконання окремих її етапів. Зразок робочого плану виконання магістерської роботи наведено у *додатку В*.

Обґрунтування актуальності теми, що розробляється. Обґрунтування актуальності теми дослідження, визначення її мети, завдань, об'єкта, предмета, гіпотези, змісту провідних категорій, концептуальних основ, методики дослідження відбувається студентом за підтримки та контролю наукового керівника. Особливої уваги заслуговує вибір магістрантом експериментальної бази дослідження й організація та проведення констатувального, формувального та контрольного етапів роботи. На етапі завершення роботи, якісного та кількісного аналізу й узагальнення даних дослідження, магістрант за допомогою наукового керівника визначає наукове та практичне значення одержаних результатів, формулює висновки, редагує та оформлює матеріали для подання на експертизу та подальшого захисту.

Аналіз теоретичних основ дослідження. Аналіз магістрантом наукових джерел з досліджуваної проблеми дозволяє йому визначитися з основними концептуальними засадами, ідеями провідних фахівців, теоріями, принципами та основними підходами до її вивчення. Шляхом аналізу монографій, підручників, наукових праць, базових нормативних документів студент визначає стан розробки проблеми у дошкільній педагогіці й педагогічній та віковій психології (вітчизняній та зарубіжній); ступінь її затребуваності сучасною педагогічною наукою та практикою; існуючі протиріччя, які вказують на нерозв'язані проблеми та шляхи оптимізації навчально-виховного процесу. У роботі має бути посилення не менш ніж на 60 наукових публікацій, з яких кількість навчальних посібників не

повинна перевищувати 1/4 частини.

Формулювання мети і завдань дослідження. На початковому етапі роботи над магістерською роботою студенту належить від актуальності теми логічно перейти до формулювання мети дослідження та перерахування конкретних завдань, які потребують розв'язання та визначають стратегію і основні напрями дослідної роботи. Правильна постановка завдань слугує основою успіху у науковій роботі в цілому.

Визначення об'єкта та предмета дослідження – важливий етап роботи над магістерською роботою. Об'єктом дослідження виступає процес або явище, яке породило проблему, обрану студентом для вивчення. Предмет знаходиться у межах об'єкта, є його частиною, безпосередньо пов'язаний з назвою магістерської роботи. Об'єкт та предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Висунення гіпотези дослідження. На основі аналізу наукових джерел магістрант має висунути положення, які вимагатимуть доказів і міститимуть припущення щодо шляхів оптимізації освітнього процесу в освітньому закладі, на базі якого проводиться експеримент. Наукова гіпотеза має вирізнятися логічною простотою й чіткістю; вона не має складатися з надмірно великої кількості положень; до неї не слід включати неоднозначні поняття та ціннісні судження; вона має бути доступною для перевірки.

Розробка методики дослідження. Загальна логічна схема наукового дослідження передбачає розробку адекватного методичного інструментарію. З допомогою методики дослідження (сукупності прийомів й способів, порядок їх застосування та інтерпретації отриманих з її допомогою результатів) уможлиблюється технічна реалізація різних методів. У дослідженні недостатньо визначитися з переліком методів, необхідно їх сконструювати й організувати у систему. Методика потребує чіткого визначення магістрантом критеріїв та показників розвитку досліджуваного явища. Таким чином, методика – це свого роду модель дослідження, розгорнута у часі. Певна сукупність методів продумується магістрантом для кожного етапу дослідження.

Збір, аналіз та узагальнення емпіричних даних. Збираючи дані дослідної роботи, магістрант ретельно й об'єктивно реєструє їх у протоколах, фіксує типові та нетипові для досліджуваного прояви, порівнює між собою дані, одержані у різних ситуаціях, умовах, видах

діяльності, сферах життя та з допомогою різних методів. Це сприятиме коректній обробці та інтерпретації даних, визначенню тенденцій розвитку досліджуваного явища, уможливить одержання обґрунтованих узагальнень та вироблення виважених й реалістичних прогнозів.

Формулювання висновків роботи. Висновки ґрунтуються на даних експериментальної роботи магістранта. Вони мають відповідати певним методичним вимогам: бути аргументованими; узагальнювати одержані у дослідженні емпіричні дані; витікати з накопиченого матеріалу; бути логічним наслідком його аналізу та узагальнення. Під час формулювання висновків, виконавцю дослідно-експериментальної роботи варто уникати типових помилок:

- «тупцювати на місці», повторювати однакові або схожі судження;
- робити поверхневі, схематичні, часткові висновки з великого за обсягом емпіричного матеріалу;
- вдаватися до непомірно широкого узагальнення отриманих даних, коли з невеликого фактичного матеріалу робляться неправомірно широкі висновки.

Визначення теоретичного і практичного значення дослідження. Висновки, що містяться у магістерській роботі сучасного напрямку, можуть мати певну вагу для фахівців з дошкільної педагогіки, використовуватись у подальшій розробці досліджуваної проблеми. Результати магістерської роботи можуть використовуватись у викладацькій діяльності під час викладання фахових дисциплін, бути корисними для педагогів дошкільних закладів з метою оптимізації освітнього процесу у конкретному напрямі.

Здійснення літературного редагування й технічного оформлення. Літературне оформлення матеріалів дослідження – невід’ємна частина наукового дослідження, вельми трудомістка й відповідальна. Виділити із зібраних матеріалів та сформулювати основні ідеї, положення, висновки та рекомендації доступно, повно й точно, непросто. Ця частина роботи є досить складною та трудовартісною, оскільки оформлення дослідження завжди пов’язане з доопрацюванням викладених у магістерській роботі матеріалів, уточненням наукової логіки, посиленням аргументації, усуненням прогалин, обґрунтуванням висновків. Магістрант має упевнитися у

тому, що назви і зміст розділів та підрозділів відповідають темі дослідження і не виходять за її межі; що зміст розділів вичерпує тему, а зміст підрозділів – розділ в цілому. Важливо здійснити уточнення, коригування окремих смислових частин, зробити необхідні доповнення, перестановки, прибрати зайве, здійснити редакторську та стилістичну правку.

Подання магістерської роботи на експертизу. Оформлення чистового варіанту магістерської роботи здійснюється після апробації викладених у ній матеріалів на семінарах та конференціях, публікаціях з теми дослідження, усунення недоліків, виявлених в ході обговорення з науковим керівником та під час апробації. Магістрант має брати до уваги зауваження та пропозиції наукового керівника та рецензентів, спрямовані на її вдосконалення.

Захист магістерської роботи. Слід пам'ятати, що до захисту магістерської роботи допускаються лише ті, хто надав її у визначений й завчасно обговорений термін, отримав позитивний відгук рецензентів та пройшов попередній захист на кафедрі загальної педагогіки та дошкільної освіти. Магістерська робота подається на кафедру у двох примірниках: роздрукована, підписана й оформлена згідно вимог, у зшитому варіанті та твердій палітурці і другий примірник на електронному носії) за 14 днів до запланованого захисту. До роботи додаються:

- 1) оформлені завдання на магістерську роботу разом з індивідуальним планом роботи студента щодо етапів її виконання (*Додаток Д*);
- 2) подання Голові атестаційної комісії щодо захисту магістерської роботи (*Додаток Е*);
- 3) висновок керівника магістерської роботи та висновок кафедри (*Додаток Ж*);
- 4) зовнішня рецензія;
- 5) довідка про результати комп'ютерної перевірки на наявність плагіату у кваліфікаційній роботі.

Керівництво магістерськими роботами доручають кваліфікованим викладачам кафедри – докторам та кандидатам наук. Обов'язками наукового керівника магістерської роботи є:

- надання допомоги студенту у виборі теми, розробці плану (змісту) роботи, доборі літератури, виборі методики дослідження, аналізі змісту роботи;

- визначення поетапних термінів виконання роботи;
- контроль якості та своєчасності виконання роботи;
- доповідання на засіданні кафедри про завершення роботи;
- складання письмового відгуку на магістерську роботу.

1.3. Визначення теоретичних основ дослідження

Аналіз сучасного стану розробки досліджуваної проблеми здійснюється студентом безпосередньо під час опрацювання наукової літератури (монографій, підручників та посібників, статей, тез доповідей, реферативних та інформаційних видань тощо). Збір теоретичної інформації слід здійснювати послідовно – від сучасних джерел до праць минулих років. Вивчення матеріалу доцільно починати з найбільш фундаментальних праць провідних у даній галузі знань фахівців. Пошук варто продовжити у напрямі від загального до часткового, тобто від визначення базових положень до конкретизації кожного з них.

Конспектуючи матеріал, слід фіксувати лише інформацію, яка безпосередньо пов'язана з темою дослідження. Виписувати цитати доцільно лише на одному боці окремих аркушів паперу стандартного розміру, оскільки такий спосіб запису сприяє кращій орієнтації в опрацьованому матеріалі та його систематизації. Кожну цитату слід супроводжувати бібліографічним посиланням на джерело запозичення.

Теоретична основа дослідження обов'язково включає вивчення та використання наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів в області, пов'язаній з магістерським дослідженням. Критичний аналіз літератури, що характеризує теоретичні основи досліджуваної проблеми, дозволить студенту виділити головне і суттєве, оцінити доробок провідних фахівців, сформувані контури майбутнього дослідження, його концептуальні засади (теоретичні уявлення, ідеї, погляди на явище, способи його розуміння, трактовки).

Логічним завершенням роботи з науковою інформацією є констатація стану проблеми, ступеня її вивчення й розробки на сьогоднішній момент. Студент має чітко схарактеризувати, які аспекти проблеми досліджені добре, а які питання залишаються недостатньо розв'язаними та потребують подальшого вивчення та уточнення.

Інформація, одержана студентом з джерел, використовується в тексті магістерської роботи прямо або опосередковано – в середині тексту у переробленому вигляді, переповіданні у довільній формі змісту джерела або у вигляді цитат. Важливою є наявність відповідного посилання на автора та його роботу. Некоректним є запозичення теоретичного положення без посилання на автора-розробника. Якщо в тексті магістерської роботи використовуються прямі цитати, їх обов'язково слід брати у лапки й подавати посилання.

Вивчаючи стан розробки досліджуваної проблеми, доцільно групувати інформацію за такими рубриками:

- тези, положення, концептуальні підходи, визнані більшістю фахівців з досліджуваної проблеми;
- дискусійні питання, які недостатньо розроблені в педагогіці й потребують подальшого наукового обґрунтування;
- питання, що добре розроблені теоретично, проте недостатньо підтвержені експериментально;
- аспекти проблеми, які виявляться фактично недослідженими у вітчизняній педагогіці.

1.4. Збір фактичного матеріалу

Збір фактичного матеріалу – один з найбільш відповідальних етапів підготовки випускної кваліфікаційної роботи. Від того, наскільки професійно та повно зібрано фактичний матеріал, значною мірою залежить своєчасне та якісне написання магістерської роботи. Перш ніж розпочати роботу із збору даних, студент разом з науковим керівником ретельно продумують, який саме фактичний матеріал необхідний для реалізації та обґрунтування достовірності одержаної інформації з теми дослідження.

Упродовж проходження різних видів практик (організаційно-управлінської (педагогічної), організаційно-методичної (педагогічної), переддипломної практики студент повинен зібрати матеріал за темою свого магістерського дослідження, зробити виписки з необхідної документації, вивчити нормативні документи та методичні вказівки, які регламентують роботу експериментальної установи (університету або закладів дошкільної освіти різних типів та форм власності). Зібраний матеріал повинен бути достатнім й достовірним, відповідати темі конкретної магістерської роботи, забезпечувати єдність теоретичних основ та експерименту.

У ході зібрання фактичного матеріалу студенту належить комплексно підходити до вивчення проблеми, розглядати її у різних зв'язках та взаємозалежностях, підходити до явища і показників його розвитку в динаміці, використовувати такий аналітичний прийом, як порівняння. Аналіз динаміки показника явища, що вивчається, фіксує вплив різноманітних чинників, зокрема віку досліджуваних, їхньої статевої належності, особливостей виховання в сім'ї та суспільному закладі. Тому магістрант супроводжує процес аналізу виділенням та оцінкою головних причин-чинників. Правильна обробка одержаної інформації – запорука отримання коректних та обґрунтованих результатів та формулювання належних висновків.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ ЇЇ ВИКОНАННЯ

2.1. Структура магістерської роботи

Магістерська робота складається з таких структурних частин:

- титульний аркуш;
- анотація українською та англійською мовами;
- зміст;
- вступ;
- основна частина (розділи, підрозділи);
- висновки за розділами;
- загальні висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Титульний аркуш

Титульний аркуш магістерської роботи уміщує повну назву закладу вищої освіти, факультету та кафедри, на якій виконується робота; тему кваліфікаційної роботи та її відповідний індекс УДК; прізвище, ім'я та по батькові автора; шифр і спеціальність; вчений ступінь, звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника; вчений ступінь, звання, прізвище, ім'я, по батькові рецензента; місто і рік оформлення роботи. Зразок оформлення титульного листа подано у *додатку 3*.

Анотація

Містить індекс УДК теми роботи, прізвище, ім'я та по батькові автора, назву, коротке резюме змісту магістерської роботи на 10-12 рядків (орієнтовно 1200 символів з пробілами), ключові слова українською та англійською мовами. Зразок анотації подано у *додатку Й*.

Зміст

Наводиться на початку роботи, дозволяє побачити структуру дослідження. Зміст включає заголовки структурних частин магістерської роботи (назви усіх розділів та підрозділів) з вказівкою номеру сторінки, на якій розміщений початок матеріалу відповідної частини. Орієнтовний зразок оформлення змісту подано у *додатку К*.

2.2. Робота над вступом

Вступ містить коротку оцінку сучасного стану розв'язуваної проблеми, зв'язок даного дослідження з іншими науковими напрямками дошкільної педагогіки та освіти. У вступі магістрант визначає структурні частини, з яких складається науково-дослідна робота, кількість розділів, обсяг роботи, кількість використаних літературних джерел та ілюстративного матеріалу (таблиць, рисунків, графіків, діаграм), додатків. Студент обґрунтовує актуальність теми, визначає мету, гіпотезу, завдання, об'єкт, предмет та завдання дослідження, експериментальну базу, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, вказує місце і час їх апробації, публікації, структуру магістерської роботи: кількість розділів, обсяг роботи, кількість використаних літературних джерел та ілюстративного матеріалу (таблиць, рисунків, графіків, діаграм), додатків.

Обсяг «Вступу» орієнтовно складає 6 сторінок. У вступі у стислому та концентрованому вигляді відображаються:

- актуальність теми дослідження;
- аналіз останніх досліджень і публікацій;
- мета дослідження;
- завдання дослідження;
- об'єкт та предмет дослідження;
- гіпотеза дослідження;
- методи та експериментальна база дослідження;
- наукова новизна і практичне значення результатів роботи;
- апробація результатів дослідження;
- структура магістерської роботи.

Актуальність дослідження

Пишеться жирним звичайним шрифтом. В «актуальності» відображається важливість обраної теми, своєчасність її розробки, перспективність розв'язаних завдань. Вона містить обґрунтування, які засвідчують наукову та прикладну значущість дослідження, переконливо показує, що у сучасному стані досліджуваного питання є нерозв'язані або недостатньо досліджені аспекти проблеми, які потребують подальшого вивчення. Формулювання гіпотези дослідження пов'язується з цією оцінкою досліджуваної проблеми, констатацією необхідності її розв'язання.

Обсяг обґрунтування актуальності проблеми дослідження – 2-3 абзаци (до 1500 символів з пробілами).

Наприклад, для дослідження теми «Формування уявлень дітей дошкільного віку про професії дорослих» пропонуємо наступне формулювання її актуальності.

Актуальність дослідження. Підготовка дітей та молоді до життя в суспільстві, виховання працелюбності в сучасних умовах є одним із актуальних завдань педагогіки сьогодення, яке здійснюється завдяки ознайомленню з працею дорослих. У Базовому компоненті дошкільної освіти серед задекларованих обов'язкових компетентностей та результатів освіти дитини дошкільного віку наголошено на важливості формування соціально-громадянської компетентності, яка полягає у розвитку емоційно-ціннісного ставлення до загальнолюдських та громадянських цінностей, поваги до прав та гідності інших людей, прояву інтересу до різних видів діяльності, зокрема, трудової.

У дошкільній педагогіці накопичення знань про різноманітні професії в дітей старшого дошкільного віку є одним із засобів трудового виховання та дієвим чинником соціалізації особистості. Ознайомлення дошкільників із працею дорослих відбувається у взаємодії з навколишнім світом, усвідомлення різноманітних явищ у суспільстві, засвоєння норм і правил поведінки, ототожнення себе як суб'єкта навколишнього середовища.

Сучасні освітні реалії закладу дошкільної освіти спрямовані на розвиток у дітей трудових навичок та вмінь, звички до трудової діяльності, поваги до праці дорослих, що сприятиме у майбутньому формуванню в них загального позитивного ставлення до навколишньої дійсності, усвідомленню суспільної значущості праці, її спрямованості на задоволення різних потреб суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У характеристиці ступеня вивченості проблеми вказується прізвища науковців, які у різних аспектах (філософських, психологічних, педагогічних) досліджували окреслену проблему, тобто дається огляд використаної літератури. Якщо тема достатньо розроблена у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, варто обґрунтувати доцільність її подальшого доопрацювання. В огляді специфіки джерельної бази слід згрупувати джерела за типами і видами; розділити їх за важливістю, якістю інформації,

оригінальністю викладу, глибині розробок; відзначити проблеми та недоліки.

Бажано проаналізувати нові дослідження (за останніх 5 років), а також максимально уникати посилань на дослідження науковців з росії (зважаючи на повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію України 24.02.2022 р.).

Наприклад, для дослідження теми «Формування уявлень дітей дошкільного віку про професії дорослих» пропонуємо наступний аналіз останніх досліджень та публікацій:

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування інтересу до професій як складової професійного самовизначення була предметом наукових розвідок Є. Клімова, Є. Павлютенкова, О. Сазонова, В. Симоненка, М. Тименка, С. Чистякової, М. Янцура та ін. Проблему ознайомлення дітей з працею дорослих досліджували Л. Артемова, І. Красько, Т. Потапова, К. Пушкіна та інші. Власне проблемі формування системних знань дітей про працю дорослих присвячені наукові дослідження Л. Артемової, М. Крулехт, Н.Кудикиної, В. Логінової та ін. На думку науковців, ознайомлення дошкільників з працею дорослих варто поєднувати із залученням їх до посильної трудової діяльності.

У працях Г. Беленької, З. Борисової, В. Логінової, М. Машовець, Т. Поніманської та ін. акцентовано увагу на педагогічних умовах ефективності збагачення знань про працю дорослих, в основі яких є виховання свідомого ставлення до праці та усвідомлення її необхідності.

Мета дослідження

Мета дослідження – це стисле формулювання результату розв’язання проблеми. Як правило, метою визначають теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку ефективності розробленої магістрантом системи формування досліджуваного явища.

Наприклад, для теми дослідження «Інтерактивні технології ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям» метою слугуватиме: «теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність методики ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям засобами інтерактивних технологій».

Досягненню мети магістерської роботи сприяють чітко сформульовані завдання дослідження.

Завдання дослідження

Якщо мета визначає стратегію дослідження, то завдання – його тактику. По суті завдання дослідження є декомпозицією мети на часткові підцілі. Зазвичай виділяються чотири – п'ять завдань, які необхідно розв'язати для досягнення мети дослідження. Вони формулюються таким чином, щоб охопити усі етапи роботи:

- вирішення певних теоретичних питань, що входять до загальної проблеми дослідження;
- визначення рівнів сформованості досліджуваного явища;
- встановлення існуючих вад і труднощів, чинників визначеного стану речей, типових особливостей;
- обґрунтування необхідної системи заходів для оптимізації освітнього процесу та її реалізацію;
- експериментальну перевірку ефективності запропонованої системи формувальних заходів;
- розробку різних типів методичних рекомендацій і пропозицій щодо використання результатів дослідження в практиці роботи закладів освіти.

Приклад ймовірного формулювання завдань дослідження наводиться у *додатку Л*.

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. *Об'єктом* дослідження або сферою, у межах якої існує досліджувана проблема, є процес, система показників, закономірностей, зв'язків, відносин, видів діяльності тощо.

Формулювання *предмету* дослідження спрямоване на виділення з об'єкта дослідження вузької і конкретної області дослідження – умов, технологій, особливостей.

У процесі підготовки кваліфікаційної роботи на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» об'єктом дослідження виступає «процес підготовки», «освітній процес у ЗДО» та ін. Предметом – «зміст, форми та методи...», «методичні (або дидактичні) особливості...», «педагогічні умови...».

Наприклад, для теми дослідження «Інтерактивні технології ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям» об'єкт дослідження – процес соціалізації дітей старшого дошкільного віку;

предмет – дидактичні особливості ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям засобами інтерактивних технологій.

Гіпотеза дослідження

Гіпотеза є припущенням щодо умов, які сприятимуть оптимізації виховного процесу, покращуватимуть показники досліджуваного явища. Набір умов або методів, які, на думку автора, мають позитивно вплинути на досліджуване явище, мають пов'язуватися з даною темою дослідження, враховувати її специфіку, бути конкретними та обґрунтованими. Магістрант має уникати під час формулювання припущення голослівних фраз, загальних міркувань, абстрактних суджень.

Як правило, формулювання гіпотези ґрунтується на припущенні, що певний освітній процес відбуватиметься більш ефективно, якщо у процесі дослідження дотримуватись певних педагогічних умов або методів організації діяльності у закладі дошкільної освіти.

Наприклад, для теми дослідження «Формування уявлень дітей дошкільного віку про професії дорослих» пропонуємо таке формулювання гіпотези.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що процес ознайомлення старших дошкільників з професіями дорослих відбуватиметься більш ефективно за дотриманням наступних педагогічних умов: наповнення змісту освітнього процесу закладу дошкільної освіти профорієнтаційним контентом; формування позитивного ставлення до професій у дітей старшого дошкільного віку; моделювання традиційних та інноваційних методів та форм ознайомлення дошкільників з професіями дорослих.

Методика та експериментальна база дослідження

Метод дослідження – це сукупність прийомів, способів і правил, які використовує дослідник з метою одержання нових знань, фактів, формулювань категорій, розробки обґрунтованих практичних рекомендацій. Характеристика методичної частини випускної кваліфікаційної роботи передбачає опис методів збирання науково-практичної інформації та її обробки.

Методика – це послідовність розв'язання часткових завдань на основі обраних методів дослідження, певної системи умов та вимог. Методи і методика дослідження слугують інструментами розв'язання поставленої мети дослідження. Вибір науково обґрунтованих, адекват-

них завданням дослідження методів та методик збору, обробки та аналізу теоретичних та емпіричних даних є запорукою якісного виконання магістерської роботи.

До *теоретичних методів* дослідження відносяться: аналіз, порівняння, систематизація, класифікація та узагальнення даних психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження. До *емпіричних* – аналіз продуктів діяльності, бесіди, спостереження, тестування, анкетування, метод експертної оцінки, моделювання експериментальних ситуацій, вивчення та узагальнення досвіду роботи педагогів, статистична та аналітична обробка експериментальних даних. Адекватність методики дослідження предмету та завданням – запорука успішного виконання магістерської роботи.

Експериментальною базою дослідження слугують: педагогічний університет чи коледж (якщо робота присвячена професійній підготовці) або заклад дошкільної освіти свого регіону (якщо досліджуваними виступають діти 2–6 років життя). Учасниками експерименту є дошкільники експериментальної та контрольної груп, педагоги ЗДО та батьки досліджуваних. Склад експериментальної групи налічує 20-25 дітей дошкільного віку.

Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження

Наявність в магістерській роботі елементів новизни в теоретичному обґрунтування або методичному інструментарії визначають її наукове і практичне значення. Наукове значення роботи полягає в уточненні змісту понятійного апарату дослідження, обґрунтуванні критеріїв та показників сформованості рівнів розвитку досліджуваного явища, творчій розробці або вдосконаленні методичного інструментарію.

Під час формулювання наукової новизни можна вживати такі вислови: «уперше обґрунтовано...», «уточнено положення...», «розроблено метод..., який відрізняється від...», «експериментально доведено залежність між...», «визначено особливості... й чинники розвитку...», «модернізовано... метод... у частині...», «розроблено критерії та показники прояву...», «визначено рівні сформованості...», «дістали подальшого розвитку...», «вдосконалено методику...».

Апробація результатів дослідження

Важливим показником успішного виконання магістерської роботи є апробація студентом досягнутих результатів шляхом публікацій статей та тез за темою дослідження у наукових збірниках і виступів з доповідями й повідомленнями з досліджуваної проблеми на науково-практичних конференціях різного рівня (Міжнародних, Всеукраїнських, обласних, міських, вузівських) та засіданнях кафедри. Слід вказати кількість опублікованих тез, статей та виголошених доповідей й повідомлень. Перераховуючи опубліковані разом зі співавторами наукові праці, необхідно конкретизувати особистий внесок студента.

Структура магістерської роботи

Магістерська робота складається з таких основних частин: вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Орієнтовний зразок вступу до магістерської роботи наведено у додатку М.

2.3. Структурні частини магістерської роботи

Основна частина (розділи, параграфи)

Зміст розділів має відповідати завданням, сформульованим у вступі й послідовно розкривати тему роботи. Основний текст магістерської роботи присвячено аналізу наукової літератури з теми дослідження, детальному опису використаних методів, результатів обробки зібраних емпіричних даних, основних результатів. Розподіл матеріалів магістерської роботи здійснюється за двома розділами.

Перший розділ – теоретичний, містить теоретичний аналіз досліджуваної проблеми у науковій літературі сучасності та минулих років. У ньому визначається стан розробки проблеми вітчизняними та зарубіжними філософами, психологами, педагогами; уточнюється зміст провідних категорій дослідження; формулюються концептуальні підходи; встановлюється роль основних чинників впливу на досліджуване явище. Аналіз джерел здійснюється відповідно до шифру спеціальності, з якої магістрант виконує дослідження. У першому розділі конкретизуються основні етапи розвитку наукових уявлень з проблеми, що вивчається, критично висвітлюються відомі у цій сфері роботи, фокусується увага на специфічних аспектах розв'язання існуючої проблеми на сучасному етапі.

Огляд джерел повинен бути систематизованим аналізом теоретичної, методичної й практичної сторін досліджуваної проблеми, її новизни, значущості, переваг і недоліків проаналізованих праць, які доцільно згрупувати таким чином:

- 1) праці, що висвітлюють динаміку розвитку проблеми (сучасні та минулих років);
- 2) роботи, цілком присвячені темі й ті, що розкривають окремі її аспекти;
- 3) праці вітчизняних та зарубіжних (за винятком представників з росії) провідних фахівців з обраної теми;
- 4) дослідження педагогів, психологів та спеціалістів інших галузей наукового знання.

Закінчують огляд стислим висновком про стан висвітлення основних аспектів теми у наукових джерелах. Констатують існування зв'язку обраного напряму дослідження із планами кафедри, із галузевими та (або) державними планами й програмами.

Другий розділ магістерської роботи – експериментальний.

Його присвячено констатувальному, формуальному та контрольному експериментам.

Зокрема, констатувальний експеримент (підрозділ 2.1. другого розділу магістерського дослідження) присвячено: детальному опису методики діагностики досліджуваного явища (під кожний компонент – когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий); аналізу критеріїв, показників та компонентів визначення міри його сформованості у досліджуваних експериментальної та контрольної груп; встановленню особливостей впливу на явище (процес) віку, статі та особливостей сімейного й суспільного виховання.

План констатувального експерименту

1. Мета констатувального експерименту.
2. Завдання констатувального експерименту.
3. Опис експериментальної бази та кількості учасників експерименту.
4. Методи дослідження.
5. Визначення критеріїв та показників.
6. Опис рівнів.
7. Представлення результатів дослідження у вигляді діаграм або таблиць.

Орієнтовний зразок підрозділу 2.1 (опис та оформлення результатів констатувального експерименту) наведено у додатку Н.

Підрозділи 2.2. та 2.3. другого розділу магістерського дослідження містять матеріали формувального та контрольного експериментів.

У підрозділі 2.2. обґрунтовується модель оптимізації освітнього процесу на експериментальному майданчику (*Додаток П*), зокрема розкриваються основні принципи організації формувального експерименту та визначені магістрантом педагогічні (психолого-педагогічні, організаційно-педагогічні) умови сприяння ефективному розвитку (вихованню, навчанню) досліджуваного явища; детально описується методика формувального експерименту.

У підрозділі 2.3 характеризується процедура та методи контрольного експерименту, оцінюється ефективність застосованої системи впливів; формулюються методичні рекомендації педагогам щодо покращення освітньої діяльності в означеному у дослідженні напрямі.

Висновки за розділами

Кожний розділ магістерської роботи завершується короткими висновками, які підводять підсумки окремих етапів роботи: за першим розділом – стосовно аналізу наукових джерел, за другим – програми проведення констатувального експерименту, підсумки організованої системи формування та її ефективності. На висновках за розділами базуються формулювання основних наукових результатів і методичних рекомендацій дослідження в цілому. Орієнтовний обсяг висновків за кожним розділом – 1 сторінка.

Висновки (загальні)

В кінці магістерської роботи наводяться загальні висновки – найбільш суттєві узагальнені судження щодо проведеного дослідження, визначеного змісту провідних категорій, зафіксованих тенденцій, досягнутих результатів. Загальні висновки мають чітко відповідати меті та завданням дослідження, відображати наукову та практичну цінність одержаної інформації. Загальні висновки нумеруються, висвітлюючи результати теоретичного опрацювання наукових джерел та усіх етапів експериментальної роботи. Вони формулюються лаконічно, містять конкретну інформацію про досліджуване явище та досягнуті на кожному етапі роботи результати. У висновках характеризуються шляхи практичного використання

одержаних результатів та перспективи подальшого розвитку даного наукового дослідження. Кількість висновків не може бути меншою за кількість визначених у вступі завдань дослідження. Орієнтовний обсяг загальних висновків – 2–3 сторінки. Зразок оформлення загальних висновків магістерської роботи подано у додатку Р.

2.4. Оформлення магістерської роботи

Вимоги до оформлення тексту магістерської роботи

Оптимальний обсяг магістерської роботи – від 60 до 70 сторінок машинописного тексту (без урахування додатків і списку використаних джерел). Випускна кваліфікаційна робота друкується на одній стороні листа білого паперу формату А4 через півтора інтервали. Набір тексту магістерської роботи на комп'ютері здійснюється з використанням текстового редактора Word. При цьому рекомендується використовувати шрифт типу Times New Roman, кегль – 14.

Текст наукової роботи друкують, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє і нижнє – 20 мм.

Текст магістерської роботи повинен бути написаний студентом самостійно.

До захисту випускна магістерська робота подається у переплетеному вигляді. Вона має відповідати таким вимогам щодо її оформлення:

- аркуші магістерської роботи слід пронумерувати (номер сторінки виставляється у правому верхньому кутку аркуша); нумерація сторінок основного тексту і додатків має бути наскрізною;
- текст роботи необхідно поділити на розділи та підрозділи; розділи повинні мати порядкові номери у межах усього тексту, позначатися арабськими цифрами без крапки в кінці; номер підрозділу складається з номеру розділу й підрозділу, розділених крапкою (в кінці крапка не ставиться); розділи й підрозділи мають назви, які чітко й коротко відображають їх зміст, друкуються з прописної букви;
- заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛІ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» тощо друкуються великим літерами жирним шрифтом;

- заголовки розділів друкують великими літерами з абзацного відступу жирним шрифтом;
 - заголовки підрозділів друкують з абзацного відступу малими літерами (окрім першої прописної) звичайним шрифтом, співвіднесеним з розміром шрифту основного тексту;
 - нумерація сторінок здійснюється арабськими цифрами;
 - першою сторінкою магістерської роботи є титульна сторінка, яку включають у загальну нумерацію тексту;
 - на титульній сторінці номер не ставиться;
 - на наступних після титульної сторінки листах номер ставиться в у правому верхньому кутку листа без крапки в кінці;
 - нумерація розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака «№»;
 - кожний розділ магістерської роботи та загальні висновки варто починати з нової сторінки;
 - слово «Зміст» пишеться як заголовок симетрично тексту з прописної літери; у змісті вказуються: номери та назви розділів й підрозділів, номери сторінок; назви, включені до змісту, записуються малими літерами, починаючи з прописної;
 - список літератури слід включати у зміст магістерської роботи;
 - назви, які наводяться в тексті магістерської роботи і на ілюстраціях (таблицях, графіках, діаграмах тощо), мають бути однаковими;
 - текст магістерської роботи має бути чітким, викладеним науковим стилем, не припускати різних тлумачень провідних категорій;
 - у тексті повинні використовуватися наукові терміни, позначення і визначення, загальноприйняті у науковій педагогічній та психологічній літературі;
 - в тексті не дозволяється використовувати звороти розмовної мови;
 - неприпустимо теоретичний аналіз конкретних праць фахівців та якісно-кількісний аналіз одержаних у дослідженні емпіричних даних підміняти загальними фразами, абстрактними міркуваннями.
- Текст чергового розділу (підрозділу) слід оформляти, як тільки для нього накопичено достатньо матеріалу, здійснено аналіз даних, виконані розрахунки, підготовлено наочний матеріал. Текст може

бути попереднім, розділ або підрозділ спочатку оформляються у першій редакції. Письмове оформлення думок допомагає студенту послідовно домагатися рішення проблеми, вдосконалювати зміст та структуру роботи, конкретизувати шляхи подальшого розгортання дослідження.

Вимоги до оформлення рисунків, таблиць, графіків, формул

Кількість ілюстративного матеріалу має бути достатньою для пояснення тексту магістерської роботи. Рисунки, таблиці, графіки, діаграми краще подавати в основному тексті та нумерувати арабськими цифрами наскрізною нумерацією. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назву та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Наприклад.

Порівняльні дані формувального етапу експерименту за когнітивним критерієм наведено на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Рівні сформованості уявлень про професії у дітей контрольної та експериментальної груп після формувального експерименту за когнітивним критерієм

Як бачимо з даних рисунка 2.3, показники високого рівня у дітей експериментальної групи порівняно з контрольною переважають на 8%, середнього – на 4 %, натомість різниця між показниками низького рівня становить 12 %, що засвідчує ефективність дослідно-експериментальної роботи за означеним критерієм.

Різні види ілюстрацій використовуються під час обробки *різного емпіричного матеріалу*. Недоцільне використання двох або трьох видів ілюстрацій (наприклад, таблиць і графіків) з метою узагальнення одних й тих самих даних дослідження.

Таблиці використовують з метою наочності й зручності порівняння показників. Назва таблиці повинна відображати її зміст, бути точною та лаконічною, розташовуватися над таблицею.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

Назву таблиці наводять жирним шрифтом.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку наукової роботи або з поворотом за стрілкою годинника. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку.

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж., табл. 1.2».

Таблиці слід розміщувати так, щоб їх легко було роздивлятися. Їх назви не можна скорочувати. Під час оформлення таблиць слід керуватися такими правилами:

- допускається використання в таблиці шрифту на 1–2 пункти меншого за текст магістерської роботи;
- не слід включати в таблицю графу «Порядковий номер»;
- під час переносу частини таблиці на інший лист, над другою її частиною зліва пишеться слово «Продовження»;
- заголовки граф і рядків слід писати з прописної літери в однині, а підзаголовки граф – з малої або прописної, якщо вони мають самостійне значення.

Приклад побудови, розміщення та опису таблиці.

Показники сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку за мотиваційно-емоційним критерієм, порівняно з даними констатувального експерименту, також зазнали позитивних

змін в контрольній групі, однак у представників експериментальної групи вони є вищими порівняно з контрольною (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Рівні сформованості уявлень про професії дорослих у дітей дошкільного віку до і після формувального експерименту за мотиваційно-емоційним критерієм (у %)

Рівні	Групи			
	Контрольна група «Капітошка»		Експериментальна група «Бджілка»	
	Констатувальний етап	Формувальний етап	Констатувальний етап	Формувальний етап
Високий	20	24	16	28
Середній	60	60	60	68
Низький	20	16	24	4

Як бачимо з даних таблиці 2.9, експериментальна методика позитивно вплинула на підвищення рівнів сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку за мотиваційно-емоційним критерієм в експериментальній групі: показники високого рівня в цій групі збільшились на 12 %, середнього – на 8%; показники низького рівня зменшились на 20 %.

Формули в магістерській роботі нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, розділених крапкою. Номери формул пишуться у круглих дужках з правого поля листа, наприклад, (2.1) – перша формула другого розділу. Під час оформлення формул слід дотримуватися таких правил:

- формули слід виділяти з тексту окремим рядком; вище і нижче кожної формули слід залишити по одному вільному рядку;
- якщо формула не вміщується в одному рядку, вона повинна переноситися після знаку (рівності, плюс, мінус, множення, ділення), при цьому на початку наступного рядка знак повторюють;
- посилення на формули за текстом магістерської роботи подають у дужках.

Зразок оформлення формули

$$C_i = \frac{\sum_{i=1}^N (R_i^- + R_i^+)}{N - 1} \quad (2.1)$$

Формули та математичні обрахунки краще розміщувати у додатках. Їх слід нумерувати окремою нумерацією арабськими цифрами у межах кожного додатка з додаванням перед кожною цифрою позначення додатку, наприклад, формула (A1).

Список використаних джерел

У процесі написання магістерської роботи студент зобов'язаний посилатися на автора та джерело, з якого він запозичує матеріали, цитує окремі положення або використовує результати (критерії оцінки, зміст провідних категорій, класифікації тощо).

До використаних літературних джерел відносяться монографії, учбова література, наукові статті, опубліковані в періодиці, методичні рекомендації й програми, законодавчі та інструктивні матеріали, статистичні та електронні збірники, розміщені в Інтернеті тощо.

Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли наявний у них матеріал, не включений до останнього видання.

Коли використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання в науковій роботі.

Посилання в тексті наукової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1-7]...».

Коли в тексті наукової роботи необхідно зробити посилання на складову частину чи конкретні сторінки відповідного джерела, можна наводити посилання у квадратних дужках, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань. Приклад:

Цитата в тексті: «... незважаючи на пріоритетне значення мовних каналів зв'язку між діловими партнерами, ні в якому разі не можна ігнорувати найбільші канали передавання інформації [6, с. 29]».

Під час укладання списку використаних джерел слід вказати усі реквізити джерела, прізвище та ініціали автора, назву роботи, місце і назву видавництва, рік видання та кількість сторінок. Для статей, опублікованих в періодиці, слід вказати найменування видання, номер,

рік, а також сторінки журналу (від і до). Літературні джерела мають бути розміщені в алфавітному порядку за прізвищем авторів або назвою роботи у разі використання збірника праць. Спочатку подаються джерела українською мовою, потім – іноземною (за умови наявності останніх). Необхідно уникати джерел на російській мові. Приклад оформлення списку використаних джерел подано у *додатку С*.

Додатки

Додатки подаються в магістерській роботі за необхідності, якщо вони відповідають її змісту й слугують доповненням до розкриття окремих положень дослідження для об'єктивної оцінки наукової і практичної значущості результатів дослідження. Кількість додатків визначається магістрантом самостійно або після консультації з науковим керівником. У додатках вміщуються допоміжні аналітичні розрахунки, проміжні результати обробки статистичних даних, матеріали експертних оцінок, тексти комп'ютерних програм, графічний матеріал, опис алгоритмів, копії документів, які підтверджують об'єктивність використаної інформації (заповнені протоколи спостережень, деталізація описаних в основному тексті методів; літературні тексти; протоколи спостережень за поведінкою дітей різного рівня сформованості досліджуваного явища; заповнені педагогами та батьками бланки анкет...), процедура розрахунків за формулами; фотографії тощо.

В основному тексті магістерської роботи на всі додатки повинні бути посилання. Додатки слід подавати у порядку посилань на них в тексті випускної роботи. Кожний додаток слід починати з нової сторінки з вказівкою зверху сторінки слова «Додаток» та його позначення. Додаток повинен мати назву, яку слід записати симетрично тексту з прописної літери окремою строкою.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, починаючи з додатку А, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як додаток А.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРТИЗА, ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

3.1. Експертиза магістерської роботи

Експертна оцінка магістерської роботи передбачає:

- 1) перевірку на наявність академічного плагіату,
- 2) передзахист на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти,
- 3) наявність відгуку наукового керівника та рецензій експертів.

3.1.1. Перевірка на наявність академічного плагіату

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил провадження освітньої (освітньо-творчої) та наукової (науково-технічної) діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників (суб'єктів) такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання, творчості, науково-дослідної діяльності.

Про необхідність дотримання принципів академічної доброчесності наголошено у низці нормативних документів, а саме: Декларації про дотримання академічної доброчесності учасником процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти, Законі України про академічну доброчесність (проект), Кодексі академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Лист МОН України від 23.10.2018 №1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти», у «Положенні «Про протидію плагіату в університеті» / Затверджено Вченою радою МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука Протокол № 4 від 24.11.2016 р.» та ін.

Одним з найпоширеніших порушень академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти є академічний плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)

Плагіат академічний – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та\або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (п. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Різновиди плагіату:

- 1) фабрикація – вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- 2) фальсифікація – свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- 3) видання виконаної іншим автором роботи за свою без внесення в неї жодних змін (Copy & Paste);
- 4) дослівне копіювання фрагментів тексту (від фрази до набору речень) без належного оформлення цитування;
- 5) внесення незначних правок у скопійований матеріал (переперформулювання речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування;
- 6) рерайт–це «переказ» чужого тексту своїми словами з точним збереженням сенсу оригіналу;
- 7) парафраза–переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних зворотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет);
- 8) компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел без внесення в нього правок, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту.

Онлайн-платформи та програми перевірки тексту на плагіат

Перевірка матеріалів магістерського дослідження на наявність академічного плагіату проводиться згідно інструкції за допомогою декількох програмно-технічних засобів з визначенням унікальності роботи, які дозволяють згенерувати звіт за результатами перевірки зі встановленням факту наявності чи відсутності текстових та/або ілюстративних запозичень (рис. 3.1).

Одним з найпростіших способів перевірки тексту на плагіат є використання веб-браузерів (Google Chrome; Safari; Internet Explorer та Edge; Mozilla Firefox; Opera). З цією метою варто скопіювати частину тексту та вставити в рядку пошуку (гугл-пошук). В результаті пошуку Веб-браузер запропонує перелік посилань, за якими можна знайти скопійований текст. Про оригінальність тексту свідчитиме

повідомлення про те, що за результатами пошуку не знайдено жодного документу.

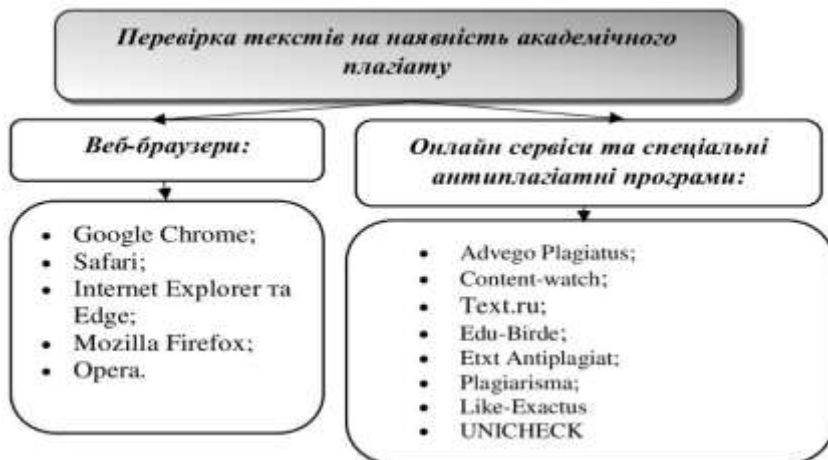

Рис. 3.1. Веб-браузери, онлайн сервіси та спеціальні антиплагіатні програми

Найпоширенішими онлайн платформами перевірки тексту на наявність академічного плагіату є Text.ru (<https://text.ru/antiplagiat>) та Content-watch (<https://content-watch.ru/text/>). Зручність цих програм полягає у тому, що вони не вимагають реєстрації на сайті. Серед недоліків відзначимо лімітований обсяг перевірки тексту на день.

Advego Plagiatus – сервіс, розміщений на сайті біржі контенту Advego.com, який дає змогу перевірити тексти великого обсягу (до 95 тис. символів) на унікальність онлайн (<https://advego.com/plagiatus/>). Сервіс вимагає перед перевіркою зареєструватися на сайті та вказати мову перевірки (за замовчуванням текст буде перевірятись російською мовою).

Біржа контенту Etxt пропонує сервіси, що дозволяють перевірити тексти на унікальність онлайн або за допомогою програми Etxt Antiplagiat, яку можна безкоштовно завантажити та встановити на комп'ютер (<https://www.etxt.ru/antiplagiat/>)

Серед переваг безкоштовної онлайн-платформи для перевірки текстів на плагіат Edu-Birde є можливість перевірки завантаженого текстового документу (<https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat>).

У свою чергу онлайн платформа Plagiarisma дає змогу перевіряти тексти та виявляти збіги в Google і Yahoo! (<https://plagiarisma.ru>).

Натомість простий у використанні [онлайн-сервіс](#) Like-Exactus дає змогу безкоштовно перевіряти на плагіат академічні тексти (like.exactus.ru/index.php/ru/). Перевірку можна проводити за роками та видом джерел пошуку (реферати, автореферати, зарубіжні конференції, зарубіжні журнали та ін.).

Сервіс UNICHECK дозволяє перевіряти тексти на плагіат онлайн або завдяки програмному забезпеченню інтегруватися в електронні платформи закладів освіти (наприклад, Moodle, Google Classroom та ін.). За його допомогою можна безкоштовно перевірити онлайн текст обсягом від 30 до 200 слів (<https://unichек.com/uk-ua/free-plagiarism-checker-online>). За допомогою програми UNICHECK у ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» офіційно перевіряються на наявність плагіату наукові доробки студентів та викладачів.

Для допуску матеріалів до друку (захисту) використовується така орієнтовна шкала (у відсотках до загального об'єму матеріалу): **60-100% унікальності.**

Перевірка документів на наявність плагіату проводиться для електронних варіантів, поданих у форматах: doc (Word 97 – Word 2003) та docx (Word 2007). Письмова робота вводиться повністю, починаючи з титульного аркушу і включно з висновками (без списку використаних літературних джерел та додатків).

Максимальний збіг інформації у кваліфікаційних роботах на здобуття ступенів вищої освіти «Магістр» та «Бакалавр» не повинен перевищувати 40%. (Положення «Про протидіюплагіату в університеті»).

Якщо в результаті детальної перевірки роботи встановлено наявність незначних технічних помилок, що виявлені в оглядовій частині роботи, яка не описує безпосереднє авторське дослідження, виявлені текстові, ілюстративні запозичення та парафраза без належного посилання на першоджерело, така робота повертається автору на доопрацювання з можливістю надання на повторну перевірку.

Причини повернення роботи зазначаються у протоколі перевірки.

Після виправлення всіх зауважень відповідальний за перевірку (за необхідністю – із залученням експерта) проводить повторний детальний аналіз роботи та, у разі позитивного рішення (залежно від

типу роботи), вона допускається до захисту, рецензії або розгляду, рекомендується до друку.

Якщо в результаті детальної перевірки роботи відповідальним за перевірку (за необхідністю – із залученням експерта) встановлено факт наявності навмисних текстових та ілюстративних спотворень, спроб укриття запозичень, наявності у роботах ідей та наукових результатів, які отримані іншими авторами або інші прояви академічного плагіату, то вона (залежно від типу роботи) не допускається до захисту, рецензування або розгляду, не рекомендується до друку, вважається такою, що не пройшла внутрішнє рецензування. В такому випадку автор (автори) роботи притягаються до академічної відповідальності.

Причини недопущення роботи до захисту рецензування або розгляду (відсутність рекомендації до друку), а також вид академічної відповідальності зазначаються у протоколі перевірки.

Залежно від запропонованого виду академічної відповідальності рішення приймається уповноваженою особою або Комісією з академічної доброчесності або університетською Комісією з етики та управління конфліктами.

3.1.2. Попередній захист магістерської роботи

Попередній захист магістерської роботи – це оприлюднення попередніх результатів магістерського дослідження на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти.

Зазвичай попередній захист магістерської роботи відбувається за 2 місяці до публічного захисту (грудень місяць).

До допереднього захисту магістерської роботи допускаються здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які успішно склали екзаменаційну сесію, здійснили апробацію дослідження (виступи на конференціях та семінарах), підготувати попередній варіант магістерського дослідження (не менше 70%).

Список студентів, допущених до допереднього захисту, подається науковими керівниками на розгляд завідувача випускової кафедри не пізніше, ніж за 2 тижні до встановленої дати засідання кафедри.

Попередній захист магістерської роботи включає:

1) звіт здобувачів, представлений у вигляді презентації (не більше 10 хвилин), у якому стисло відображено обсяг виконаної роботи

(вступ, готовність розділів, висновки, наявність апробації результатів дослідження);

2) висновок наукового керівника, який оприлюднює у відсотковому еквіваленті обсяг виконаної кваліфікаційної роботи студентом магістратури (на момент попереднього захисту магістрант зобов'язаний надати не менше 70% напрацьованих матеріалів дослідження).

Здобувачі магістратури, які без поважних причин не з'явилися на засідання кафедри та не повідомили наукового керівника про причину своєї відсутності, вважаються не допущеними до публічного захисту магістерської роботи. Такі студенти зобов'язані у двохтижневий термін після засідання кафедри надати всі необхідні матеріали для керівників кваліфікаційних робіт.

Рівень готовності студентів магістратури до захисту магістерських робіт фіксується у протоколі засідання кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти.

3.1.3. Наявність відгуку наукового керівника та рецензій експертів

Відгук наукового керівника

Попереднє внутрішнє оцінювання якості виконання магістерської роботи здійснюється науковим керівником

У відгуку наукового керівника мають бути відображені такі моменти:

- актуальність теми дослідження;
- ступінь самостійності магістранта у проведенні дослідження, одержанні та інтерпретації одержаних результатів;
- обґрунтованість та достовірність одержаних у дослідженні даних;
- новизна, наукова та практична значущість результатів роботи;
- уміння узгоджувати теоретичні основи дослідження з організацією експериментальної роботи;
- здатність добирати адекватні методи дослідження своєї проблеми;
- повноту і якість розробки теми роботи, її завершеність;
- логічність, послідовність, аргументованість, літературну грамотність викладу матеріалу;

- апробація й можливість використання основних положень та результатів в педагогічній практиці;
- ставлення магістранта до роботи впродовж навчання в магістратурі;
- сильні сторони роботи та наявні в ній недоліки;
- відповідність оформлення матеріалів дослідження заявленим вимогам;
- рівень готовності магістра до виконання майбутніх професійних обов'язків.

Заключна частина відгуку повинна містити висновок щодо відповідності випускної кваліфікаційної роботи вимогам до магістерського дослідження та формулювання щодо можливості присудження студенту ступеня «магістр». Свій відгук науковий керівник пише у документі «Подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту магістерської роботи», підписує особисто, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання, почесні звання та дату (*див. Додаток Ж*).

Зовнішнє рецензування

Допущена завідувачем кафедри до захисту магістерська робота спрямовується на рецензування доктором або кандидатом наук, який працює в іншому закладі освіти на суміжній кафедрі. Завдання рецензента – допомогти державній комісії різнобічно й об'єктивно оцінити магістерську роботу щодо її наукового та літературного рівня.

Визначаючи якість магістерської роботи, рецензент повинен проаналізувати її, керуючись принциповими міркуваннями, що усувають будь-яку суб'єктивну думку. Зазвичай, рецензія складається з трьох частин: загальної, детального аналізу та висновків. У загальній частині рецензії відзначається:

- місце магістерської роботи серед праць, опублікованих на подібну тему, тобто, що нового в ній, або чим вона відрізняється від них;
- актуальність теми дослідження (затребуваність науки і педагогічної практики, зв'язок із державними чи галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки й техніки);

- ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у магістерській роботі (їх достовірність, новизна);

- ключові проблеми, висновки й твердження, що викликають сумніви;

- значущість праці для науки й практики, новизну, перспективність, практичну цінність, можливі конкретні шляхи використання результатів дослідження;

- відповідність ілюстративного матеріалу одержаним емпіричним даним, його оформлення відповідно вимог;

- переважання в роботі нових або застарілих наукових джерел;

- термінологію, структуру роботи, стиль викладу матеріалів (науковий, діловий, публіцистичний, описовий);

- оформлення магістерської роботи.

У детальному аналізі магістерської роботи наводять перелік помічених недоліків, наприклад: неточних і неправильних визначень та формулювань, смислових і стилістичних вад. У висновках рецензент обов'язково оцінює магістерську роботу за чотирибальною системою: *відмінно, добре, задовільно та незадовільно*. Рецензію складають в одному примірнику. Її підписує особисто рецензент, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання, почесні звання та дату. Підпис рецензента засвідчують в установі, в якій він працює.

Вимоги до написання рецензії багато в чому співпадають з вимогами до відгуку наукового керівника, вони більшою мірою стосуються не стільки характеристики особистості виконавця магістерської роботи, скільки суті рецензованих матеріалів.

Список зовнішніх рецензентів по кафедрі загальної педагогіки та дошкільної освіти визначається науковим керівником кваліфікаційної роботи. За бажанням здобувач магістратури може самостійно обрати зовнішнього рецензента за умови, що він відповідатиме науковому ступеню (кандидат (доктор) педагогічних наук), вченому званню (доцент, професор) та працюватиме у закладі вищої освіти на кафедрі, профіль викладання якої дотичний обраній темі кваліфікаційної роботи.

Орієнтовний зразок зовнішньої рецензії магістерської роботи подано у *додатку Т*.

Магістранту надається можливість ознайомитися з рецензією не пізніше двох днів до дати захисту магістерської роботи. Студент повинен підготувати письмові відповіді на запитання, зауваження та побажання, викладені у відгуку наукового керівника та в рецензії. Письмова форма відповідей сприятиме чіткості та аргументованості його виступу під час захисту своєї магістерської роботи. Варто використати можливість посилення на текст магістерської роботи, що надасть відповідям студента більшої конкретності та переконливості.

Оцінка «незадовільно» під час експертизи не є підставою для відхилення магістерської роботи від її захисту.

3.2. Захист магістерської роботи

Виконану згідно з усіма вимогами випускову кваліфікаційну роботу магістрант подає до палітурної майстерні для її належного оформлення (переплетення).

До захисту магістерської роботи допускаються студенти, які виконали вимоги навчального плану, подали магістерську роботу у двох примірниках на кафедру загальної педагогіки та дошкільної освіти не пізніше двох тижнів до її захисту, успішно пройшли процедуру експертної оцінки.

Процедура захисту включає:

- доповідь магістранта за змістом роботи;
- відповіді магістранта на запитання членів комісії та інших осіб, присутніх на захисті;
- наукову дискусію з проблеми;
- оголошення відгуку наукового керівника та рецензій або виступи наукового керівника та рецензентів;
- заключне слово магістранта;
- рішення комісії щодо оцінки роботи.

Підготовка до захисту передбачає написання тез виступу тривалістю 10-15 хвилин на засіданні державної екзаменаційної комісії. Тези виступу можна поділити на три частини: *перша частина* в основному повторює вступ магістерської роботи (актуальність теми, мета та завдання дослідження, наукова новизна та практична значущість, застосовані методи, загальна структура праці); *у другій частині* магістрант характеризує кожний розділ випускної кваліфікаційної роботи, її кінцеві результати; *третья частина*

присвячується висвітленню загальних висновків й основних рекомендацій магістерської роботи.

Захист магістерської роботи відбувається на відкритому засіданні атестаційної комісії, має характер наукової дискусії, проходить в обстановці високої вимогливості й дотримання наукової етики. Доповідь випускника повинна бути науковою, добре аргументованою, чіткою, переконливою, лаконічною, а спосіб викладу – спокійним, неквапливим, діловим.

Текст виступу може супроводжуватися додатковими матеріалами (схемами, кресленнями, таблицями, діаграмами, графіками, презентацією слайдів, світлинами, кіно- та відеоматеріалами, плакатами тощо), які унаочнюють доведення відповідних положень магістерської роботи, зроблених висновків та внесених пропозицій. Наочний матеріал повинен бути тісно пов'язаний із текстом магістерської роботи. Наочні матеріали слід оформлювати так, щоб їх можна було демонструвати без ускладнень, щоб їх могли бачити та, в разі потреби, передивитися, присутні в аудиторії.

Важливим моментом процедури захисту є відповіді магістранта на запитання членів екзаменаційної комісії. Випускник повинен бути готовий відповісти на питання за змістом будь-якої з публікацій, вказаних ним у списку використаних джерел. Відповіді засвідчують ступінь професіоналізму студента, міру його самостійності, здатність мобілізуватися в екстремальній ситуації. Перед тим, як відповісти на усі задані запитання, магістрант повинен уважно їх вислухати, занотувати, в разі необхідності, уточнити їх суть. Доцільно не поспішати з відповідями, зважувати, обґрунтовувати та доводити їх, торкатися лише суті питання, уникати голосливих фраз.

Результати захисту магістерської роботи визначають оцінками *відмінно, добре, задовільно та незадовільно*. Випускна кваліфікаційна робота на захисті оцінюється за ступенем дотримання студентом перерахованих нижче вимог до змісту, оформленню та представленню її на захисті.

3.3. Оцінка магістерської роботи

Оцінці підлягають магістерські теоретичного та прикладного характеру. Однак критерії їх оцінювання дещо відрізняються: у

першому випадку перевага надається оцінці наукового, а у другому – прикладного, практичного результату.

В теоретичній магістерській роботі оцінюється *глибина* здійсненого виконавцем наукового аналізу наукових джерел з проблеми дослідження, новизна та наукова значущість концептуальних основ, методологічної основи роботи, висновків для даної галузі знань. Важливим свідченням високої якості виконання теоретичної магістерської роботи слугує публікація наукової статті з теми дослідження у збірнику наукових праць до міжнародної конференції. Визнання одержаних результатів міжнародною науковою спільнотою слугує об'єктивним показником високої якості магістерської роботи.

Враховуючи складність теоретичної роботи для пересічного студента-випускника, більшість виконавців надають перевагу прикладним магістерським роботам. В ході оцінювання прикладної магістерської роботи слід виходити, перш за все, з розуміння, що вона є працею *дослідницького характеру*, яка повинна бути актуальною, містити елементи новизни у постанові питання, мати наукове і практичне значення.

Магістерська робота оцінюється за такими критеріями:

- *новизною* (одержаний в роботі результат має містити щось *нове*);
- рівнем та характером розкриття *актуальності теми* дослідження (значущістю для даного моменту, соціальною затребуваністю, недостатньою розробленістю);
- *ступенем* теоретичної обґрунтованості та науково-дослідного *опрацювання проблеми*;
- *чіткістю характеристики* мети, задач, об'єкта, предмета дослідження, гіпотези;
- *адекватністю методики* констатувального, формувального та контрольного етапів дослідження предмету та завданням дослідження;
- *чіткою структурою* матеріалів дослідження;
- *відповідністю* назв розділів та підрозділів їх змісту;
- *комплексним підходом* до розв'язання досліджуваної проблеми;
- *достовірністю* одержаних результатів;

- *логікою та стилем викладу* матеріалів дослідження;
- *результативністю* розв'язання конкретних наукових завдань;
- *коректним оформленням* ілюстративного матеріалу та роботи в цілому;
- *прикладною значущістю* (доступністю застосування практиками);
- *ставленням* магістранта до роботи;
- *грунтовністю відповідей* на запитання членів комісії.

Критерії оцінювання

Критерії	Показники	Бали	Загальний бал
Якість визначення наукового апарату	Доцільність обґрунтування актуальності дослідження	0-5	20
	Грамотність визначення об'єкта, предмета та гіпотези дослідження	0-5	
	Правильність формулювання мети, завдань та методів дослідження, їх зв'язок з темою роботи	0-5	
	Урахування всіх складових вступної частини, подання їх у правильній послідовності	0-5	
Якість розкриття розділів і підрозділів роботи	Повнота використання та глибина аналізу нових публікацій (видань) використаних джерел у теоретичній частині (за останні 5 років)	0-5	30
	Змістовна наповненість та адекватність застосованих методів та методик дослідження в практичній частині; обґрунтованість аналізу й інтерпретація отриманих результатів	0-5	
	Обґрунтування моделі, педагогічних умов, методики формульовального експерименту	0-5	
	Наявність та належний опис таблиць, графіків, діаграм, які унаочнюють результати дослідження	0-5	
	Логічність, лаконічність, послідовність викладу матеріалу в основній частині, грамотність розкриття в розділах (підрозділах) об'єкта та предмета дослідження	0-5	
	Чіткість та предметність висновків, відповідність поставленим завданням	0-5	

Якість оформлення роботи	Наявність достатньо повного і належно оформленого списку джерел з обраної проблеми та посилань на них у тексті	0-6	20
	Стильова грамотність написання	0-5	
	Дотримання технічних вимог щодо її оформлення	0-3	
	Дотримання етичних норм викладу матеріалу	0-3	
	Відсутність синтаксичних та граматичних помилок	0-3	
Якість захисту кваліфікаційної роботи	Змістовність та лаконічність усного захисту результатів дослідження	0-2	10
	Якість використання презентації (ІКТ) під час захисту та дотримання регламенту виступу	0-2	
	Здатність повно та чітко відповідати на запитання членів комісії; вміння захищати свої думки та погляди	0-2	
	Позитивний відгук та рецензія на роботу керівником та рецензентами	0-2	
Науково дослідницька компетентність студента	Вміння правильно спланувати та послідовно і вчасно виконувати графік написання роботи	0-2	20
	Ступінь самостійності у написанні роботи	0-2	
	Наявність творчого підходу до розв'язання проблеми дослідження	0-2	
	Загальний рівень теоретичної та практичної підготовки студента	0-2	
	Використання сучасних технологій дослідження, вміння автора коректно використовувати підібраний матеріал	0-2	
	Апробація результатів роботи на науково практичних конференціях, написання наукових статей з теми дослідження	0-10	
Всього балів		100	

За підсумками захисту виставляються оцінки:

«ВІДМІННО» (А) (90-100 балів): якщо актуальність проблеми обґрунтована серйозним аналізом її сучасного стану в теорії та практиці; засвідчена новизна постанови питання; визначена значущість розв'язання даної проблеми для дошкільної педагогіки та дошкільної освіти; розроблено комплекс методів, адекватних предмету та завданням дослідження; добре структуровано матеріали; здійснено коректний якісно-кількісний аналіз даних; використано різноманітний ілюстративний матеріал з метою унаочнення визначених тенденцій та особливостей; знайдено та апробовано ефективні шляхи оптимізації досліджуваного явища; визначено масштаб використання результатів дослідження в педагогічній практиці; у викладі матеріалів дотримано логіки та наукового стилю викладу; магістрантом в ході проведення дослідження виявлено творчу наснагу, самостійність, професійну та особистісну компетентність, відповідальне ставлення до роботи; відповіді на запитання під час захисту були повними, конкретними, ґрунтовними. Наявність не менше двох наукових публікацій за результатами наукової роботи.

Оцінка **«ДОБРЕ» (В) (82-89 балів):** якщо досить повно обґрунтована актуальність теми дослідження, але водночас недостатньо доведено її новизну; продемонстрована хороша обізнаність з науковими джерелами означеного напрямку; чітко визначено понятійний апарат та методичний інструментарій, хоча їм бракує наукової аргументованості та конкретизації; здійснено ґрунтовний якісно-кількісний аналіз емпіричних даних; з метою узагальнення одержаних проміжних та результуючих даних використано різноманітний ілюстративний матеріал; основний текст магістерської роботи викладений в цілому грамотно, хоча домінує не стільки науковий, скільки публіцистичний стиль; добре сформульовані загальні висновки та оформлений список літературних джерел; в процесі роботи над магістерським дослідженням випускник виявив організованість, старанність, відповідальність; відповіді на запитання членів державної комісії в цілому виявилися правильними, хоча й недостатньо обґрунтованими. Наявність однієї наукової публікації за результатами наукової роботи.

Оцінка **«ДОБРЕ» (С) (74-81 бал):** якщо актуальність теми дослідження обґрунтована не досить повно, недостатньо доведено її

новизну; продемонстрована не достатня обізнаність з науковими джерелами означеного напрямку; бракує наукової аргументованості та конкретизації у визначенні понятійного апарату; здійснено якісно-кількісний аналіз емпіричних даних; з метою узагальнення одержаних проміжних та результуючих даних дуже мало використано ілюстративного матеріалу; в основному тексті магістерської роботи мають місце незначні помилки граматичного і синтаксичного характеру; домінує публіцистичний стиль; загальні висновки дуже широкі; допущені неточності у оформленні списку літературних джерел; в процесі роботи над магістерським дослідженням випускник виявив організованість, старанність, відповідальність, однак відповіді на запитання членів державної комісії були поверховими, недостатньо обґрунтованими. До захисту представлено одну публікацію.

Оцінка «**ЗАДОВІЛЬНО**» (Д) (64-73 бали): якщо актуальність теми дослідження радше заявлена, ніж аргументована; постанова питання досить традиційна, позбавлена елементів новизни; концептуальні підходи чітко не визначено; в аналізі наукових джерел переважають загальні праці, бракує характеристики надбань фахівців-дошкільників з теми дослідження; нечітко, схематично визначено понятійний апарат, розширене (звужене) дослідницьке поле, мають місце неточності у трактовці провідних категорій; недостатньо обґрунтована адекватність методики предмету та завданням дослідження; є зауваження до структурування матеріалів, до відповідності назв розділів та підрозділів їх змісту; в тексті роботи має місце порушення логіки під час викладу дослідницького матеріалу; недостатньо представлено наочний матеріал; в основному тексті магістерської роботи мають місце помилки граматичного і синтаксичного характеру; стиль викладу магістерської надміру описовий, публіцистичний; загальні висновки сформульовано надміру узагальнено, їм бракує конкретності та аргументованості; ставлення магістранта до виконання випускної роботи виявилось недостатньо відповідальним; відповіді на запитання членів державної комісії були схематичними, неповними, недостатньо аргументованими. До захисту не представлено жодної публікації.

Оцінка «**ЗАДОВІЛЬНО**» (Е) (60-63 бали): якщо актуальність теми дослідження не обґрунтована; постанова питання досить традиційна, позбавлена елементів новизни; концептуальні підходи не визначено; в аналізі наукових джерел дуже мала кількість праць,

бракує характеристики надбань фахівців-дошкільників з теми дослідження; схематично визначено понятійний апарат, розширене (звужене) дослідницьке поле, зміст провідних категорій визначено нечітко; необґрунтована адекватність методики предмету та завданням дослідження; порушена структура та логіка викладу матеріалів, в тому числі дослідницького характеру; наочний матеріал відсутній; в основному тексті магістерської роботи мають місце грубі помилки граматичного і синтаксичного характеру; стиль викладу магістерської надміру описовий, публіцистичний; загальні висновки повторюють висновки до розділів, їм бракує конкретності та аргументованості; ставлення магістранта до виконання випускної роботи виявилось безвідповідальним; відповіді на запитання членів державної комісії були схематичними, неповними. До захисту не представлено жодної публікації.

Оцінка **«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX)** (35-59 балів): якщо відсутнє належне обґрунтування актуальності, новизни, наукової та практичної значущості теми дослідження; ступінь теоретичної обґрунтованості та науково-дослідного опрацювання проблеми низький; зміст провідних категорій визначено нечітко, одні поняття підміняються іншими; методика дослідження неадекватна предмету та задачам; зміст матеріалів не відповідає назвам розділів та підрозділів; загальні висновки не відображають реальних результатів роботи магістранта; стиль викладу матеріалів публіцистичний, текст містить грубі граматичні та стилістичні помилки; ставлення випускника до виконання роботи було байдужим, безвідповідальним; під час захисту переважали неправильні відповіді на запитання членів державної комісії. До захисту не представлено жодної публікації.

Оцінка **«НЕЗАДОВІЛЬНО» (F)** (0-34 бали): якщо робота не подана на кафедру у встановлений термін, або виявиться, що робота є плагіатом. У такому випадку студент може бути допущений до повторного виконання роботи і захисту її через рік.

Оцінки виставляють на закритому засіданні атестаційної комісії. Оголошує їх магістрантам голова комісії на відкритому засіданні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна

1. Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 352 с.
2. Гайдучок В.М., Затхей Б.І., Лінник М.К. Теорія і технологія наукових досліджень: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Львів : Афіша, 2006. 232 с.
3. Закон України про академічну доброчесність (проект). URL : <http://surl.li/aunzi>
4. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. 3-є вид., перероб. і доп. Київ: ВД «Професіонал», 2005. 240 с.
5. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Кодекс-академічної-доброчесності.pdf> (дата звернення –15.10.2019 р.).
6. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : КОНДОР, 2006. 206 с.
7. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛНУ імені ІванаФранка, 2020. 226 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/Osnovy-naukovykh-doslidzhen-Pan-kiv-Malska.pdf>
8. Мельничук Л.Б. Основи науково-педагогічних досліджень : курс лекцій [для студентів педагогічного факультету спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта»]. Рівне : Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. Степана Дем'янчука, 2019. 50 с.
9. Мельничук Л.Б. Технології педагогічних досліджень та діагностика у дошкільній освіті : навчально-методичний посібник для студентів педагогічного факультету заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Рівне : Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. Степана Дем'янчука, 2019. 56 с.

10. Палеха Ю.І., Леміш Н.О. Основи науково - дослідної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Ліра-К, 2016. 336 с.
11. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е.І. Наукове дослідження : Організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Лібра, 2004. 342 с.
12. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : ЦУЛ, 2003. 116 с.
13. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій: посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Академвидав, 2004. 208 с.
14. Шейко В.М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: підручник для студ. вищ. навч. закладів. 5-е вид., стереотип. Київ : Знання, 2006. 307 с.
15. Юрченко С.О., Юрченко О.Є. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів спеціальностей «Туризм», «Готельно-ресторанна справа», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 204 с. URL: <https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2017-12-12/Yurchenko.pdf>

Додаткова

1. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід. URL: <http://surl.li/ddoeb> (дата звернення –15.10.2021 р.)
2. Декларація про дотримання академічної доброчесності учасником процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Deklar_pro_dobr.pdf (дата звернення –15.10.2021 р.)
3. ДСТУ 8302:2015.Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання/ Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

4. Лист МОН України від 23.10.2018 №1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-188>.
5. Мельничук Л.Б. Основи наукових педагогічних досліджень. Плани та методичні рекомендації для проведення практичних занять (для студентів спеціальностей: 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта»). Рівне: МEGУ ім. акад. С. Демянчука, 2019. 44 с.
6. Мельничук Л.Б., Максимчук Н.С., Ілюк Л.В. Критеріально-рівнева характеристика розвитку музично-творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : збірник наукових праць*. № 77/2021. С. 28-32. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/77/part_2/7.pdf
7. Мельничук Л.Б., Марчук О.О., Красовська О.О., Шкабаріна М.А. Педагогічний аналіз готовності майбутніх вихователів до морального виховання старших дошкільників. *Інноваційна педагогіка*, 2021. Вип. 32. Т. 1. Теорія і методика професійної освіти. С. 95-99.
8. Мельничук Л.Б., Пагута Т.І., Артюшок В.С. Педагогічна діагностика рівнів сформованості уявлень дітей старшого дошкільного віку про професії дорослих. *Наукові інновації та передові технології* (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. № 8(10), 2022. С. 88-100.
9. Методична інструкція щодо перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень. URL: <http://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=a629d359-964f-e911-b41d-001a4be6d04a&kind=1> (дата звернення – 15.10.2019 р.).
10. Методичні рекомендації до написання та захисту курсової роботи з фахових методик дошкільної освіти. Авт.-уклад. Борова В. Є., Красовська О. О., Максимчук Н. С., Мельничук Л. Б., Пагута Т. І. Рівне : ПВНЗ МEGУ ім. акад. Степана Дем'янчука. 2021. 32 с.

11. Методичні рекомендації до написання та захисту магістерської роботи з дошкільної педагогіки та методик викладання освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти. Борова В. Є., Красовська О. О., Максимчук Н. С., Мельничук Л. Б., Пагута Т. І., Петрук О. М. Рівне : ПВНЗ МEGУ ім. акад. Степана Дем'янчука. 2020. 60 с.
12. *Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій* : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28–29 січня 2022 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2022. 124 с.
13. Положення «Про протидію плагіату в університеті» / Затверджено Вченою радою МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука Протокол № 4 від 24.11.2016 р. URL: <https://www.megu.edu.ua/sites/default/files/2021-07/Polozhennja-pro-protidiju-plagiatu.pdf>
14. Положення про групу сприяння академічної доброчесності. URL: <http://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=d82d0ce9-ad76-e811-93e1-001a4be6d04a&kind=1>(дата звернення – 15.10.2019 р.)
15. Правила оформлення списку використаних джерел при написанні наукових робіт. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravylaoformlenynyaspyskuvykorystanyhdzherel.pdf>

14. Інформаційні ресурси

Освітні сайти:

<http://www.mon.gov.ua/> – Міністерство освіти і науки України – офіційний сайт

<http://osvita.ua> – Освітній портал «Освіта.UA».

<http://klasnaocinka.com.ua> – Класна Оцінка - безкоштовна інформаційна система для шкіл, закладів дошкільної освіти та інших організацій.

<http://ukped.com> – Українська педагогіка.

<http://myeducation.com.ua> – Потужний незалежний освітній ресурс, основною метою якого є допомога у отриманні якісних освітніх послуг кожною людиною протягом життя.

<http://znannya.info> – Інформаційний портал "Знання".

<http://metodportal.net> – Методичний портал.

<http://timo.com.ua> – Тестування і моніторинг в освіті.

<https://www.megu.edu.ua/uk/biblioteka/osvitni-portaly> - Вітчизняні бази наукових видань (МЕГУ)

Тематика магістерських робіт

Організаційно-управлінська діяльність у ЗДО

1. Акмеологічні засади розвитку професіоналізму керівника закладу дошкільної освіти.
2. Атестація як форма підвищення педагогічної майстерності працівників ЗДО.
3. Використання інноваційних форм роботи з молодими педагогами в ЗДО.
4. Інноваційний підхід до планування та організація праці директора ЗДО.
5. Контрольно-аналітична функція управління закладом дошкільної освіти.
6. Менеджмент закладу дошкільної освіти.
7. Модель функціональної компетентності сучасного керівника закладу дошкільної освіти.
8. Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності керівника закладу дошкільної освіти.
9. Наукові підходи до організації фінансово-господарської діяльності керівника закладу дошкільної освіти.
10. Нетрадиційні форми роботи керівника закладу дошкільної освіти з молодими вихователями.
11. Організація просвітницьких конференцій для родичів дітей в ЗДО як чинник формування свідомого батьківства.
12. Особистісно орієнтована модель виховання – основа перебудови педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти.
13. Особистісно орієнтоване управління закладом дошкільної освіти.
14. Особливості організації розвивального середовища в закладі дошкільної освіти.
15. Педагогічна рада як колегіальний орган управління закладом дошкільної освіти.
16. Психологічні основи прийняття управлінських рішень у закладі дошкільної освіти.
17. Самооцінка діяльності закладу дошкільної освіти.
18. Системний підхід до управління закладом дошкільної освіти.

19. Сучасна методика застосування інтерактивного навчання в ЗДО.
20. Сучасні засоби підвищення внутрішнього контролю в ЗДО.
21. Управління морально-етичним вихованням дітей у закладі дошкільної освіти.
22. Управління фізкультурно-оздоровчою роботою в закладі дошкільної освіти.
23. Управлінський потенціал керівника ЗДО та його складові.
24. Чинники ефективної управлінської діяльності ЗДО.

Методична діяльність у ЗДО

1. Використання матеріалів педагогічної преси в методичній роботі в ЗДО.
2. Ділова гра як інтерактивний метод навчання вихователів закладу дошкільної освіти.
3. Координація діяльності закладу дошкільної освіти і школи в забезпеченні психологічної готовності дітей до навчання в школі.
4. Методичне забезпечення взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї в організації дозвілля старших дошкільників
5. Методичне об'єднання як колективна форма науково-методичної роботи в системі підвищення професійної майстерності вихователів ЗДО.
6. Місце і роль творчих груп у структурі методичної роботи з кадрами у ЗДО.
7. Моделювання освітнього простору ЗДО у вимірах формування міжкультурної комунікації дітей
8. Наукові підходи до забезпечення психолого–педагогічних механізмів соціалізації дітей дошкільного віку.
9. Наукові підходи до керівництва методичною роботою в закладі дошкільної освіти.
10. Наукові підходи до надання методичної допомоги вихователям в організації мовленнєво-творчої діяльності.
11. Нетрадиційні форми науково-методичної роботи в закладі дошкільної освіти.
12. Організаційно-методичне керівництво взаємодією сучасного ЗДО та сім'ї
13. Організація гурткової роботи в закладі дошкільної освіти.

14. Особливості організації освітньо-виховної роботи в закладах дошкільної освіти з різновіковими групами.
15. Педагогічне наставництво як умова стимулювання творчого зростання молодих вихователів ЗДО.
16. Підготовка молодого вихователя до роботи з батьками дітей старшого дошкільного віку
17. Семінари-практикуми у системі науково-методичної роботи закладу дошкільної освіти.
18. Сучасні нетрадиційні підходи до організації навчальної діяльності дітей дошкільного віку.
19. Сучасні підходи до планування виховної роботи закладу дошкільної освіти.
20. Сучасні підходи до планування освітньо-виховної роботи з дітьми у ЗДО.
21. Сучасні форми роботи закладу дошкільної освіти з батьками.
22. Формування інформатичної компетентності вихователів ЗДО.

Сучасні технології організації освітньої діяльності у ЗДО

1. Використання дидактичних ігор у розвитку комунікативних навичок дітей
2. Використання інноваційних методик і технологій у розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку
3. Використання педагогічної спадщини педагогічних ідей М. Монтесорі у підготовці старших дошкільників до школи
4. Використання творчого доробку українських письменників для формування національно-патріотичних якостей дітей дошкільного віку.
5. Використання творчого доробку українських письменників для формування моральних якостей дітей дошкільного віку
6. Виховання звукової культури мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поезії
7. Кільця Луллія як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.
8. Лепбук як засіб формування природознавчих компетентностей дошкільників

9. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку засобами інформаційно-комп'ютерних технологій
10. Логіко-математичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами ейдетики
11. Моральне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами мультиплікаційних фільмів
12. Морально-етичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського фольклору
13. Педагогічні умови використання здоров'язберігаючих технологій в сучасному ЗДО.
14. Педагогічні умови використання красназничо-туристичної технології в сучасному ЗДО
15. Педагогічні умови використання логіко-математичних технологій в сучасному ЗДО.
16. Педагогічні умови використання технології коректурних таблиць в сучасному ЗДО
17. Педагогічні умови використання технології музейної педагогіки в сучасному ЗДО
18. Педагогічні умови використання технології фізичного виховання дітей М.Єфименка в сучасному ЗДО.
19. Педагогічні умови формування у дітей старшого дошкільного віку гендерної вихованості.
20. Педагогічні умови формування у дітей старшого дошкільного віку національно-патріотичних якостей.
21. Педагогічні умови формування у старших дошкільників соціального досвіду участі у суспільному житті
22. Розвивальні ігри як засіб інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
23. Розвиток креативності старших дошкільників засобом технології пісочної анімації.
24. Розвиток мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку засобами мнемотехніки.
25. Розвиток пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку засобами STREAM - освіти
26. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку засобами арттерапії
27. Розвиток творчої уяви старших дошкільників засобами комп'ютерних ігор

28. Розвиток у дітей старшого дошкільного віку фінансової грамотності
29. Сучасні технології виховання дітей дошкільного віку на ідеях миру
30. Сучасні технології виховання у дітей дошкільного віку навичок економного споживання природних ресурсів.
31. Сучасні технології естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності
32. Сучасні технології навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді-роздуми
33. Сучасні технології освітньої діяльності у різновікових групах в умовах закладів дошкільної освіти
34. Формування мовленнєвої активності старших дошкільників засобами казкотерапії
35. Формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом інноваційних технологій

Інклюзивна діяльність у закладі дошкільної освіти

1. Використання досвіду реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи в освітньому процесі закладу дошкільної освіти України.
2. Впровадження в інклюзивне середовище закладу дошкільної освіти інноваційних форм роботи з батьками, що виховують дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.
3. Впровадження ідей раннього розвитку і вільного виховання дітей з обмеженими розумовими можливостями педагогічної спадщини М. Монтесорі в освітньому процесі сучасного закладу дошкільної освіти.
4. Впровадження інноваційного досвіду діяльності зарубіжних закладів освіти для дітей із особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти України.
5. Впровадження особистісно зорієнтованого підходу в організації освітньої діяльності дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.
6. Впровадження особистісно орієнтованого підходу до організації навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти.

7. Впровадження середовищного підходу до організації навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти.
8. Організація психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.
9. Організація універсального дизайну та розумного пристосування в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.
10. Особливості сенсорного виховання дошкільників з інтелектуальними порушеннями
11. Психолого-педагогічні умови розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.
12. Реалізація принципу наочності у навчанні дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.
13. Розвиток навичок предметно-практичної діяльності дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної групи закладу дошкільної освіти.
14. Формування готовності дітей дошкільного віку, які потребують додаткової освітньої підтримки до взаємодії з однолітками в умовах інклюзивної групи закладу дошкільної освіти.
15. Формування гуманних взаємин дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами із здоровими однолітками в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.
16. Формування етичних взаємин у педагогічному колективі закладу дошкільної освіти в процесі інклюзивного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
17. Формування толерантного інклюзивного середовища в закладі дошкільної освіти.
18. Формування у дітей дошкільного віку з особливостями психофізичного розвитку ціннісного ставлення до мистецтва в умовах інклюзивної групи закладу дошкільної освіти.
19. Формування у дітей дошкільного віку, які потребують додаткової освітньої підтримки позитивного світосприйняття засобами арт-терапії в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.
20. Формування у дітей дошкільного віку, які потребують додаткової освітньої підтримки позитивного світосприйняття засобами

казкотерапії в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.

21. Формування у дітей дошкільного віку, які потребують додаткової освітньої підтримки позитивного світосприйняття засобами піскотерапії в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти.

Технології організації взаємодії учасників освітнього процесу в ЗДО

1. Виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії закладу дошкільної освіти й сім'ї
2. Виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури використання засобів масової інформації у закладах дошкільної освіти.
3. Гармонійне виховання дітей 4-6 років у культурно-освітньому просторі закладу дошкільної освіти
4. Залучення представників громадськості до освітнього процесу ЗДО як педагогічна умова формування свідомого батьківства.
5. Національно-патріотичне виховання старших дошкільників у процесі взаємодії закладу дошкільної освіти й сім'ї.
6. Патріотичне виховання старших дошкільників засобами батьківсько-виховательської взаємодії.
7. Правове виховання старших дошкільників засобами батьківсько-виховательської взаємодії
8. Проведення нетрадиційних форм роботи з родичами дітей як педагогічна умова формування свідомого батьківства.
9. Розвиток творчих здібностей старших дошкільників засобами батьківсько-виховательської взаємодії.
10. Сімейне виховання дітей старшого дошкільного віку як основа особистісного становлення
11. Співробітництво дитячого садка і сім'ї у моральному вихованні дітей дошкільного віку
12. Формування духовності дітей, педагогів та батьків засобами етнопедагогіки.
13. Формування родинно-побутової компетентності дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО.

**Зразок заяви про вибір теми
та затвердження наукового керівника**

Ректору ПВНЗ «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука
проф. Дем'янчука В. А.
студентки магістратури
Спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

(прізвище, імя, по-батькові студента)

ЗАЯВА

Прошу дозволити написання магістерської роботи на тему:

і призначити науковим керівником

(вчена ступень, звання, прізвище, імя, по-батькові)

« _____ » _____ 20__ року _____

«ПОГОДЖЕНО»

Завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти

(підпис) (прізвище та ініціали)

Декан педагогічного факультету

(підпис) (прізвище та ініціали)

Директор Інституту педагогічної освіти

(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис) (прізвище та ініціали)

План роботи над магістерським дослідженням

Етап роботи	Орієнтовні терміни	Результати
1. Обґрунтування теми дослідження	Вересень -жовтень 2022	<i>Підготовка ВСТУПУ</i>
2. Аналіз теоретико-методичної літератури	Листопад – грудень 2022 Січень – лютий 2023 Березень – квітень 2023	<i>Підготовка РОЗДІЛУ 1.</i> Підготовка п. 1.1 Підготовка п. 1.2 Підготовка п.1.3
3. Розробка методики констатувального експерименту	Листопад-грудень 2022	<i>Підготовка РОЗДІЛУ 2.</i> Підготовка п. 2.1 Опис критеріїв, показників та рівнів
	Січень 2023	Проведення констатувального експерименту
	Лютий 2023	Аналіз та інтерпретація результатів констатувального експерименту
4. Розробка програми та методики формуального експерименту.	Березень-квітень 2023	Підготовка п. 2.2 Обґрунтування педагогічних умов (або моделі) оптимізації процесу формування досліджуваного явища формуального експерименту
	Травень – липень 2023	Опис впровадження експериментальної методики
5. Проведення контрольного експерименту	Серпень–жовтень 2023	Підготовка п. 2.2 Аналіз та інтерпретація результатів контрольного експерименту
8. Систематизація матеріалів, написання загальних висновків, редагування та оформлення магістерської роботи	Листопад-грудень 2023	Рукопис магістерської роботи

Зразок завдання

**ПВНЗ „МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА”**

Інститут педагогічної освіти, педагогічний факультет
Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти
Ступінь вищої освіти магістр
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 012 Дошкільна освіта

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
_____ доц. Мельничук Л.Б.

01 вересня 2021 року

**ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ**

АРЕНДАРЧУК НАТАЛІЇ АНАТОЛІЇВНИ

1. Тема роботи: «Формування уявлень старших дошкільників про професії дорослих».

Керівник роботи: к. пед. наук, доц. Мельничук Л.Б.

Затверджена наказом університету від “27” серпня 2021 р. № 04/05 Т

2. Строк подання студентом роботи: 01 лютого 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи: вибір теми, ознайомлення з нею, її обґрунтування, підбір літератури до теми, з'ясування об'єкта, предмета, визначення мети і завдань наукового експерименту. Вивчення та констатування літератури, формування висновків та рекомендацій.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- опрацювання й аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування уявлень старших дошкільників про професії дорослих.
- вивчення досвіду вихователів закладів дошкільної освіти з даної проблеми.
- постановка констатувального та формувального експериментів, порівняння, складання таблиць, схем, діаграм.

5. Перелік графічного матеріалу: Таблиці результатів констатувального та формувального експериментів; порівняльні таблиці; діаграми; схеми, дидактичні матеріали, структурно-логічні схеми.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	доц. Мельничук Л.Б.		
Розділ 1	доц. Мельничук Л.Б.		
Розділ 2	доц. Мельничук Л.Б.		
Висновки	доц. Мельничук Л.Б.		
Список використаних джерел	доц. Мельничук Л.Б.		

7. Дата видачі завдання 13 вересня 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми, ознайомлення з нею.	Вересень 2020	Виконано
2.	Підбір літератури до теми.	Вересень 2020	Виконано
3.	З'ясування об'єкта, предмета, визначення мети і завдань	Вересень 2020	Виконано
4.	Складання попереднього плану роботи	Вересень 2020	Виконано
5.	Викладання тексту роботи згідно з її структурою.	Жовтень-Лютий 2020-2021	Виконано
6.	Вивчення досвіду роботи, проведення експерименту.	Квітень 2021	Виконано
7.	Написання вступу. Огляд літератури	Травень-Червень 2021	Виконано
8.	Оформлення списку використаних джерел.	Вересень 2021	Виконано
9.	Подання чорнового матеріалу.	Вересень-Жовтень 2021	Виконано
10.	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника. Підготовка до рецензування.	Листопад-Грудень 2021	Виконано
11.	Отримання рецензії.	Січень 2021	Виконано
12.	Доопрацювання роботи з урахуванням рекомендацій рецензента.	Січень 2021	Виконано

Студент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Зразок подання

**ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

Направляється студент **Арендарчук Наталія Анатоліївна** до захисту магістерської роботи

за спеціальністю **012 Дошкільна освіта**

в галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**

на тему: **«Формування уявлень старших дошкільників про професії дорослих».**

Магістерська робота і рецензія додаються.

Директор Інституту педагогічної освіти _____ доц. Пагута Т.І.

Декан педагогічного факультету _____ доц. Соїко І.М.

Завідувач кафедри загальної педагогіки

та дошкільної освіти _____ доц. Мельничук Л.Б.

Довідка про успішність

Арендарчук Н.А. за період навчання в Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янука, на педагогічному факультеті з 2020 року до 2022 року повністю виконала навчальний план за спеціальністю **012 Дошкільна освіта** з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно _____, добре _____, задовільно _____ %;

шкалою ECTS: A __ %; B __ %; C __ %; D __ %; E __ %.

Методист заочного відділення _____ **Ковбаснюк Н. В.**

ВИСНОВОК КЕРІВНИКА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти **Арендарчук Наталія Анатоліївна** магістерську роботу виконувала згідно календарного планування. Етапи роботи систематично перевірялися і розглядалися на засіданнях кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Практичне значення роботи полягає у тому, що положення та результати магістерської роботи можуть бути використані при написанні навчально-методичних посібників та підручників, а також у практичній діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

Робота виконана на належному науковому рівні, і відповідає вимогам, які ставляться до написання магістерської роботи.

Магістерська робота є завершеним педагогічним дослідженням і відповідає вимогам щодо наукових робіт. Наукові положення і висновки обґрунтовані й достовірні, що забезпечується застосуванням комплексу методів дослідження, адекватних меті і завданням, об'єкту, предмету дослідження; результатами експериментальної перевірки розроблених положень і рекомендацій, математичною обробкою даних.

Керівник роботи _____ доц. Мельничук Л. Б.
4 лютого 2022 року

ВИСНОВОК КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРО МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

Магістерську роботу розглянуто. Магістрантка **Арендарчук Наталія Анатоліївна** допускається до захисту даної роботи в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти _____ доц. Мельничук Л.Б.

4 лютого 2022 р.

Зразок оформлення титульного аркуша магістерської роботи

Міністерство освіти і науки України
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Педагогічний факультет
Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В
УМОВАХ ПРЕДМЕТНО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Виконала:
студентка педагогічного факультету
спеціальності 012 “Дошкільна освіта”
Червеняк Олена Іванівна

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Мельничук Лілія Борисівна

Рецензент:
кандидат педагогічних наук, доцент
Гринькова Надія Михайлівна

Орієнтовний зразок оформлення анотації

УДК 373

АРЕНДАРЧУК Н. А.

**ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ ДОРΟΣЛИХ У ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Наукове дослідження присвячене актуальній проблемі розвитку позитивного ставлення до праці в дошкільному віці. У роботі проаналізовано теоретичні основи формування у дошкільників уявлень про професії дорослих; охарактеризовано психолого-педагогічні аспекти формування первинних уявлень дошкільників про досліджувану проблему; обґрунтовано методи, форми та засоби ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з професіями дорослих. Визначено критерії, показники й охарактеризовано рівні сформованості уявлень дошкільників про професії дорослих. Розроблено та теоретично обґрунтовано модель формування уявлень про професії дітей старшого дошкільного віку, на основі якої розроблено та апробовано експериментальну методику. Здійснено порівняльний аналіз дослідно-експериментальної роботи. У процесі експериментального дослідження доведено доцільність та ефективність упровадження на основі моделі методики формування уявлень дошкільників про професії дорослих.

Ключові слова: праця дорослих, професії, профорієнтація, діти дошкільного віку; критерії, показники та рівні сформованості уявлень дошкільників про професії дорослих; модель, методика формування уявлень дошкільників про професії дорослих.

ARENDRARCHUK N. A.

**FORMATION OF IDEAS ABOUT THE PROFESSION OF ADULTS IN
CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE**

The scientific research is devoted to the topical problem of developing a positive attitude to work in preschool age. The paper analyzes the theoretical foundations of the formation of preschoolers' ideas about the adult profession; psychological and pedagogical aspects of the formation of primary ideas of preschoolers about the researched problem were characterized; described methods, forms, and means of acquainting older preschool children with the professions of adults. Criteria, indicators were defined and the levels of formation of preschoolers' ideas about the profession of adults were characterized. The model of formation of ideas about professions of children of late preschool age is developed and theoretically substantiated, based on which the experimental technique is developed and tested. A comparative analysis of research and experimental work is carried out. In the process of experimental research, the expediency and efficiency of introduction based on the model of the method of formation of preschoolers' ideas about the profession of adults is proved.

Keywords: work of adults, professions, vocational guidance, preschool children; criteria, indicators, and levels of formation of preschoolers' ideas about the profession of adults; model, methods of forming preschoolers' ideas about the profession of adults.

Орієнтовний зразок оформлення змісту роботи

Тема: «Педагогічні умови формування комунікативної компетентності дошкільників в ігровій діяльності»

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Комунікативна компетентність як наукова педагогічна проблема

1.2. Динаміка розвитку комунікативної компетентності у дошкільному дитинстві

1.3. Гра як засіб розвитку комунікативної компетентності дошкільника

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1. Педагогічна діагностика рівнів сформованості комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку

2.2. Методика формування комунікативної компетентності старших дошкільників

2.3. Визначення ефективності проведеної роботи щодо удосконалення комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом гри

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Орієнтовні зразки формулювання завдань дослідження

Тема дослідження

Інтерактивні технології ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям

Завдання дослідження:

Відповідно до мети визначено **завдання** дослідження:

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми у педагогічній теорії і практиці роботи закладів дошкільної освіти.
2. На основі аналізу та узагальнення філософської, психолого-педагогічної літератури уточнити сутність і структуру понять «інтерактивні технології», «соціальне довкілля».
3. Визначити критерії та показники, виявити рівні сформованості соціальної компетентності старшого дошкільного віку.
4. Розробити й експериментально перевірити ефективність методики ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям засобами інтерактивних технологій.

Тема дослідження

Формування уявлень про професії дорослих у дітей старшого дошкільного віку

Завдання дослідження:

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми у педагогічній теорії і практиці роботи закладів дошкільної освіти.
2. На основі аналізу та узагальнення філософської, психолого-педагогічної літератури обґрунтувати методичні особливості формування уявлень дошкільників про професії дорослих.
3. Визначити критерії та показники, виявити рівні сформованості у старших дошкільників уявлень про професії дорослих.
4. Розробити й експериментально перевірити ефективність методики формування у старших дошкільників уявлень про професії дорослих. .

Орієнтовний зразок вступу до магістерської роботи

Тема: Формування економічних компетентностей старших дошкільників в умовах інноваційного освітнього середовища ЗДО

ВСТУП

Реалізація особистісно орієнтованої моделі, проголошеної Базовим компонентом дошкільної освіти пріоритетною на сучасному етапі розвитку держави, вимагає переосмислення позиції дитини не лише в освітньому процесі, а й у побудові життєвих відносин з оточуючими. В умовах сьогодення одне з основних завдань освітнього процесу полягає не в накопиченні навчальної інформації з окремих галузей знань, а насамперед у формуванні готовності до самостійного пошуку способів пізнавальної інформації, налагодження людських стосунків, взаємодії, спілкування й уже на цій основі збагачення власного запасу знань і досвіду. Особливості життя в сучасному соціумі вимагають зниження вікових меж для початку економічного виховання й соціалізації дітей як фундаментальної бази для подальшої економічної освіти, що є невід'ємною умовою успішної соціалізації взагалі.

У розв'язанні питань економічної освіти й виховання державні документи (Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні) орієнтують громадську думку й професійну діяльність педагогів на усвідомлення цілей і завдань економічного виховання й соціалізації дітей як вихідної ланки підготовки до повноцінного життя в умовах ринкової економіки.

Процес економічного виховання підростаючого покоління в різних аспектах досліджували філософи, економісти, соціологи, психологи, педагоги. Зокрема, досліджувалися загальнопсихологічні закономірності входження особистості в соціальне життя (Л. Виготський, О. Леонтьєв), ступінь виховного впливу праці (З. Зайченко, Г. Могилевська); зміст і методи економічного виховання дітей (Л. Горкіна, Г. Григоренко, М. Єрмоленко).

У зв'язку з реформуванням освіти й усвідомленням ученими значущості проблеми економічного виховання в теорії та практиці педагогіки на сучасному етапі активізувався науковий пошук ефективних навчальних технологій. Здебільшого, наукові дослідження присвячено таким проблемам: вивченню окремих економічних понять побутово-господарської діяльності (В. Грошев, М. Ібрагімова); формуванню нового типу економічного мислення (Л. Горкіна, О. Шпак); формуванню бережливості в аспекті екологічного виховання (Л. Островська, О. Парамонов); розробці найоптимальніших форм і методів навчання дошкільників (А. Богуш, Н. Гавриш); формуванню економічної грамотності в дітей дошкільного віку, підготовці педагогів закладу дошкільної освіти до економічного виховання дітей (Р. Жадан, Г. Григоренко).

Науковий аналіз порушеної проблеми засвідчив наявність суперечностей, які потребують результативного і швидкого розв'язання, зокрема, між:

– об'єктивною потребою суспільства в суб'єктах економічної діяльності з високим рівнем економічної культури та недостатньо розробленою теорією і методикою її виховання у дітей старшого дошкільного віку;

– сучасними вимогами до економічної освіти дітей дошкільного віку та усталеністю традиційних методик дошкільної освіти і недостатньою науково-методичною розробленістю процесу економічного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Отже, значущість проблеми, недостатня її розробленість у сучасній педагогічній науці, означені суперечності й зумовили вибір теми дослідження **«Формування економічних компетентностей старших дошкільників в умовах інноваційного освітнього середовища ЗДО»**.

Мета дослідження: науково обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність методики формування економічних компетентностей старших дошкільників в умовах інноваційного освітнього середовища ЗДО.

Відповідно до мети визначено **завдання** дослідження:

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми у педагогічній теорії і практиці роботи закладів дошкільної освіти.

2. На основі аналізу та узагальнення філософської, психолого-педагогічної літератури уточнити сутність і структуру поняття

«економічна компетентність дошкільників».

3. Визначити критерії та показники, виявити рівні сформованості економічної компетентності старшого дошкільного віку.

4. Розробити й експериментально перевірити ефективність методики формування економічних компетентностей старших дошкільників в умовах інноваційного освітнього середовища ЗДО.

Об'єкт дослідження: процес економічного виховання старших дошкільників.

Предмет дослідження: зміст, форми та методи формування економічної компетентності старших дошкільників.

Гіпотеза дослідження: процес формування економічних компетентностей старших дошкільників, що відбувається поетапно, буде успішним, якщо врахувати специфіку кожного етапу та сукупно реалізувати такі педагогічні умови:

1) забезпечення комплексного підходу до процесу економічного виховання, що передбачало формування елементарних економічних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності;

2) використання потенціалу інноваційного освітнього середовища з метою формування в старших дошкільників економічних компетентностей;

3) активна педагогічна взаємодія з батьками з формування економічних компетентностей дітей.

Відповідно до визначених завдань було застосовано такі **методи дослідження:**

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз (історико-педагогічний, порівняльний) філософської, психологічної, педагогічної літератури для розкриття сутності й особливостей процесу формування економічних компетентностей старших дошкільників, моделювання та проектування для визначення логічної структури дослідження й розробки моделі навчально-виховної роботи з дітьми; *емпіричні* – спостереження, інтерв'ювання дітей, бесіда, анкетування старших дошкільників та їхніх батьків; констатувальний, формувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту для перевірки результативності педагогічних умов підвищення рівня сформованості економічної компетентності дітей; дидактичні, ситуативні та сюжетно-рольові ігри (ігри-стратегії) на

формульованому етапі; *математичні методи* для обробки та інтерпретації результатів дослідження.

База дослідження: дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі ЗДО № 28 м. Львова. Експериментом було охоплено 50 дошкільників віком 5-7 років, 10 вихователів закладів дошкільної освіти, 20 батьків.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено і експериментально перевірено педагогічні умови формування економічних компетентностей старших дошкільників в умовах інноваційного освітнього середовища ЗДО та модель їх ефективної взаємодії; визначено структурні компоненти, критерії, показники та виявлено рівні економічної компетентності дітей старшого дошкільного віку; *уточнено і теоретично обґрунтовано* сутність і структуру поняття «економічна компетентність дошкільників»; уточнено види та зміст дидактичних і сюжетно-рольових ігор економічної спрямованості; подальшого розвитку набула методика економічної соціалізації дошкільників.

Практична значущість дослідження: розроблено педагогічну модель і методику формування економічної компетентності дітей старшого дошкільного віку в умовах інноваційного освітнього середовища; створено інформаційний банк ігор економічної спрямованості для дітей старшого дошкільного віку, що сприяють формуванню системи соціально-економічних уявлень, збагаченню первинного економічного досвіду.

Методичні матеріали, розроблені автором, можуть бути впроваджені у масову практику роботи закладів дошкільної освіти. Результати дослідження можуть застосовуватися у процесі підготовки та перепідготовки фахівців спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Апробація та впровадження результатів магістерського дослідження. Обґрунтовані та досліджені автором положення апробовані та впроваджені в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Основні результати дослідження було обговорено на Регіональному науково-практичному семінарі «Актуальні проблеми формування творчого педагога в контексті нового Базового компоненту дошкільної освіти» (26 травня 2021 р.); Студентській науково-практичній конференції «Психолого-педагогічні особливості формування особистості в освітньому просторі: історичний досвід та

практика сьогодення» (3 листопада 2021 р.), а також на засіданнях кафебри загальної педагогіки та дошкільної освіти.

Публікації. Основний зміст і результати магістерського дослідження відображено в таких публікаціях автора:

1. Шельвах І.П. Організація педагогічного процесу з економічного виховання дошкільників. *Актуальні проблеми формування творчого педагога в контексті нового Базового компоненту дошкільної освіти: Збірник тез виступів учасників Регіонального науково-практичного семінару* (м. Рівне, 26 травня 2021 року) / за ред. О.О. Красовської, Л.Б. Мельничук, І.П. Мисько; ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне: МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2021. С. 6-9.

2. Шельвах І.П. Інноваційне освітнє середовище як засіб формування економічних компетентностей старших дошкільників. *Психолого-педагогічні особливості формування особистості в освітньому просторі: історичний досвід та практика сьогодення: Збірник тез студентської науково-практичної конференції* (м. Рівне, 03 листопада 2021 року) / упор. та гол. ред. Л.Б. Мельничук, ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне: МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2022. С. 249-254.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (80 найменувань) та додатків. Основний обсяг роботи становить 74 сторінки. Робота містить 8 таблиць, 3 рисунки. Загальний обсяг магістерської роботи складає 95 сторінок.

Орієнтовний зразок констатувального експерименту

Тема дослідження: «Формування уявлень про професії дорослих у дітей старшого дошкільного віку»

2.1. Педагогічний аналіз рівнів сформованості уявлень дошкільників про професії дорослих

Організація та проведення констатувального експерименту здійснювалися на базі ЗДО «Сонечко» смт. Цумань Цуманської селищної ради Луцького району Волинської області. У експерименті брали участь діти старших груп «Бджілка» та «Капітошка», по 25 дітей у кожній групі. Усього експериментом було охоплено 50 дітей старшого дошкільного віку, 4 вихователя, 2 помічники вихователя, психолог, 20 батьків дітей.

Метою констатувального експерименту був педагогічний аналіз стану сформованості уявлень про професії дорослих у дітей старшого дошкільного віку з наступним аналізом кількісних і якісних показників діагностики.

У відповідності до визначеної мети завданнями констатувального експерименту були наступні:

- 1) виокремлення та обґрунтування критеріїв, показників та рівнів сформованості уявлень про професії дорослих у дошкільників;
- 2) проведення комплексної діагностики з метою виявлення рівнів сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку за окресленими критеріями та показниками;
- 3) порівняння діагностичних даних щодо рівнів сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку у кожній групі, поділ дітей на контрольну та експериментальну групи.

З огляду на це було використано комплекс методів: опитування, бесіда, педагогічне спостереження, виконання творчих завдань (складання розповідей) та ін.

Проведення діагностики потребувало виокремлення критеріїв і показників сформованості уявлень дітей дошкільного віку про професії дорослих.

Критерій – це класифікаційна ознака, на основі якої буде здійснюватись педагогічна діагностика рівнів сформованості у дошкільників уявлень про професії дорослих.

У процесі виокремлення критеріїв сформованості уявлень дошкільників про професії дорослих було враховано положення про те, що кожен з критеріїв має своє вираження у системі показників, прояв яких надасть змоги визначати більший чи менший рівень його вираженості тієї чи іншої якості.

Отже, результати аналізу науково-методичної літератури дали змогу визначити наступні критерії сформованості уявлень дошкільників про професії: мотиваційно-емоційний, когнітивний та поведінковий. Кожен з критеріїв мав свій прояв у системі показників.

Так, мотиваційно-емоційний критерій передбачав показниками ставлення дітей до праці дорослих; повагу до прав дорослих та результатів їхньої трудової діяльності; адекватність та виразність експресивних дій: мімічних, жестових, пантомімічних, мовленнєвих; прояв позитивних емоцій щодо тієї чи іншої професії.

У свою чергу показниками когнітивного критерію виступили: наявність знань про світ професій; орієнтація в атрибутах, засобах та предметах праці представників різних професій; розуміння кваліфікаційних якостей фахівців різного професійного середовища. Повнота, змістовність уявлень про трудові дії та результат праці.

Натомість показником поведінкового критерію було бажання долучатися до праці дорослих, дисциплінованість, відповідальність за результат власної праці.

На першому етапі констатувального експерименту було здійснено педагогічний аналіз рівнів сформованості уявлень про професії за мотиваційно-емоційним критерієм. Методи дослідження цього етапу – педагогічне спостереження, бесіда, опитування дітей старшого дошкільного віку, дидактична гра «Хто що робить?».

З метою діагностики сформованості уявлень про професії нами було проведено індивідуальне опитування дітей, яке включало два блоки завдань: знання про професії батьків; обізнаність з іншими професіями; знання професійної атрибутики:

- I. Знання про професії батьків.
 1. Ким працює твій тато? (мама)
 2. Ти був у них на роботі?
 3. Що вони роблять?
- II. Знання інших професій
 1. Які професії ти знаєш? Назви їх.

2. Назви професії. Вкажи, що потрібно мати представнику кожної професії?

- пов'язані з виробництвом продовольчих товарів;
- пов'язані з навчанням та вихованням дітей;
- пов'язані з творчістю;
- військові професії;
- пов'язані з сільським господарством;
- найголовніші професії в нашому селі (місті)

Кожен з блоків оцінювався за трибальною шкалою.

3 бали (високий рівень) – дитина дає повну й обґрунтовану відповідь: називає професії батьків та виявляє обізнаність щодо інших професій (вказує більше 8 професій), виявляє розуміння посадових обов'язків, професійної атрибутики, місця роботи.

2 бали (середній рівень) – дитина називає професії своїх батьків, але відчуває труднощі щодо деталізації їхніх професійних дій; вказує від 4 до 7 професій, але професійні обов'язки може описати лише з допомогою дорослого.

1 бал (низький рівень) – дитина відчуває труднощі щодо професії одного або двох батьків, не може охарактеризувати посадові обов'язки, плутає знаряддя праці, відчуває труднощі у відповіді навіть з допомогою дорослого.

Вивчення стану роботи закладу дошкільної освіти з ознайомлення старших дошкільників з професійною діяльністю дорослих за когнітивним критерієм засвідчило, що діти добре знають професію мами і тата, де і ким вони працюють. Більше половини опитаних (60%) були у когось з батьків на роботі, розповідали, що вони роблять і що використовують для своєї праці. Проте 10% дітей не змогли назвати трудові дії мами чи тата, вказали лише їх професію. Діти старшого дошкільного віку переважно називали ті професії, про які мали певні знання, з якими зустрічалися в повсякденному житті. Знання переважної більшості дітей про професії обмежувалися професіями вихователя, вчителя, лікаря, перукаря, міліціанта, пожежника, водія, тобто тих професій, з якими вони найбільш знайомі і найчастіше зустрічаються в повсякденному житті. Лише 30% дітей називали ще професії будівельника, інженера, артиста, співака.

Результати діагностики рівнів сформованості уявлень дітей дошкільного віку про професії за когнітивним критерієм подано у таблиці 2.1.

Рівні сформованості уявлень старших дошкільників про професії за когнітивним критерієм (у %)

Рівні	Групи дітей дошкільного віку			
	I Група «Бджілка»		II Група «Капітошка»	
	К.-сть дітей	%	К.-сть дітей	%
Високий	5	20	6	24
Середній	13	52	14	56
Низький	7	28	5	20
Загальний показник	25	100	25	100

Дані, відображені у таблиці 2.1, продемонстрували перевагу показників середнього рівня сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку обох досліджуваних груп (52% у представників групи «Бджілка» та 56% – у групи «Капітошка»). Показники високого рівня засвідчили 20% опитаних групи «Бджілка» та 24% – «Капітошка». Відповідно, низький рівень продемонстрували 28% дітей групи «Бджілка» та 20% – «Капітошка».

Другий етап констатувального експерименту мав на меті діагностику рівнів сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку за мотиваційно-емоційним критерієм, показниками якого є ставлення дітей до праці; повага до прав дорослих та результатів їхньої трудової діяльності; адекватність та виразність експресивних дій: мімічних, жестових, пантомімічних, мовленнєвих; прояв позитивних емоцій щодо тієї чи іншої професії.

Методи дослідження цього етапу – візуальна методика «Професії», опитування дітей.

Візуальна методика «Професії» полягала у тому, що дітям було запропоновано 6 картинок, на яких зображені представники різних професій, їх знаряддя праці та місце роботи: вихователька, продавчиня, пожежник, перукарка, лікарка, кухар.

Інструкція: «Перед тобою 6 картинок. Подивися уважно на них і обери, будь ласка, одну – яка тобі подобається найбільше. За картинкою тобі потрібно скласти розповідь про цю професію».

Після того, як дитина обере картинку та складе розповідь про професію, вихователь пропонує дитині обрати інші картинки, де зображені професії людей, які їй до вподоби. Далі вихователь запитує: «Чим ця професія тобі подобається? Якщо не подобається – чому?». Наостанок педагог цікавиться у дитини, які професії їй не подобаються та чим саме.

У процесі аналізу результатів дослідження також враховувався вияв емоцій дитини, які простежувалися в міміці, жестах, мовній інтонації.

Інтерпретація результатів:

3 бали (високий рівень) – дитина без вагань обирає картинку, складає зв'язну та обґрунтовану розповідь про професію, аргументує, чим саме вона їй до вподоби. Дошкільник демонструє позитивне ставлення до професій, зображених на картинці. У процесі діагностики до жодної з професій дитина не висловлює негативного ставлення. У спілкуванні з вихователем простежується самобутній вияв емоційної експресії: позитивні емоції простежуються у міміці, жестах, мовної інтонації.

2 бали (середній рівень) – дитина обирає картинку, але відчуває труднощі у складанні розповіді про неї; з допомогою дорослого обґрунтовує позитивне ставлення до тієї чи іншої професії. Однак вказує на одну професію, до якої ставиться негативно, аргументує своє негативне ставлення за допомогою дорослого. Не виявляє яскравих емоцій у процесі проведення розмови, емоційна експресія простежується переважно у жестах.

1 бал (низький рівень) – дитина відчуває труднощі щодо вибору картинки з зображенням професії, яка подобається найбільше, не може скласти зв'язної розповіді про неї, плутає назви професій, вказує на 2 або більше професій, до яких ставиться негативно. Дитина не виявляє позитивних емоцій, залишаючись індіферентною у процесі спілкування з педагогом.

Наступним методом дослідження було опитування дітей, яке полягало у виявленні стану сформованості первинної професійної самовизначеності. З цією метою дітям пропонувалося дати відповідь на запитання: «Ким ти хочеш стати, коли виростеш? Чим саме подобається тобі ця професія?»

Інтерпретація результатів:

3 бали (високий рівень) – дитина без вагань називає професію, яку «обрала», з захопленням розповідає про неї: позитивні емоції простежуються у міміці, жестах, мовній інтонації.

2 бали (середній рівень) – дитина самостійно або з допомогою дорослого називає професію, з якою вона ідентифікує себе у майбутньому, але відчуває труднощі в обґрунтуванні свого вибору, не виявляючи при цьому яскравих емоцій.

1 бал (низький рівень) – дитина не може вказати, ким вона хоче стати у майбутньому, проявляючи індиферентність у процесі бесіди.

Результати діагностики сформованості в дошкільників уявлень про професії дорослих за мотиваційно-емоційним критерієм засвідчили, що більшості дітям подобаються всі професії, які вони знають. Зокрема, 25% старших дошкільників назвали професії лікаря, вчителя, продавчині, поліціанта. Здебільшого діти мотивують свій вибір: «хочу стати вихователем, щоб виховувати і навчати дітей», «стати поліціантом, щоб захищати людей, заарештовувати бандитів», «стати пожежником, щоб гасити пожежі, рятувати людей від вогню», «стати лікарем, щоб допомагати людям, лікувати їх від різних хвороб» «стати продавчиною, щоб продавати цукерки» та ін. Натомість 30% старших дошкільників не змогли мотивувати вибір своєї майбутньої професії. Такі бесіди з дітьми свідчать, що вони мають поверхові знання про різні професії дорослих, трудові дії та результати їх діяльності.

Загалом діти знайомі з різними видами праці, однак окремі з них негативно висловлюються про деякі професії, наприклад, фах двірника, пожежника («вони можуть облили водою»). У цих дітей сформовані неправильні знання про значення і зміст цих професій, їх користь для людей. 45% опитаних дівчаток в майбутньому хочуть стати вихователем чи вчителем, а 50% хлопчиків – поліціантом або водієм.

Зазвичай реакції дітей у процесі діагностики супроводжували позитивні емоції, які простежувалися у міміці, жестах, мовних інтонаціях. Однак мали прояви й форми індиферентної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі спілкування з педагогом.

За результатами діагностики, яка включала дві методики, максимальна кількість становила 6. Відповідно, діти старшого дошкільного віку, яких оцінено у межах 5-6 балів ми віднесли до високого рівня сформованості уявлень про професії дорослих за мотиваційно-емоційним критерієм, 3-4 бали – середнього рівня, 1-2 бали – низького.

Рівні сформованості уявлень старших дошкільників про професії за мотиваційно-емоційним критерієм відображено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Рівні сформованості уявлень старших дошкільників про професії
за мотиваційно-емоційним критерієм (у %)**

Рівні	Групи дітей дошкільного віку			
	I Група «Бджілка»		II Група «Канітошка»	
	К.-сть дітей	%	К.-сть дітей	%
Високий	4	16	5	20
Середній	15	60	15	60
Низький	6	24	5	20
Загальний показник	25	100	25	100

Дані таблиці 2.2 засвідчили перевагу показників середнього рівня сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку обох досліджуваних груп (60%). Показники високого рівня – 16% в опитаних першої групи та 20% – у другій. Відповідно, низький рівень продемонстрували 24 % дітей першої групи та 20 % – другої.

Третій етап констатувального експерименту було присвячено діагностиці вихідних рівнів сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку за поведінковим критерієм, показниками якого є бажання долучатися до праці дорослих, дисциплінованість, відповідальність за результат власної праці.

Методи дослідження на цьому етапі – інтерактивна технологія «Незакінчене речення», педагогічне спостереження, аналіз продуктів діяльності дітей дошкільного віку (за результатами сюжетно-рольової та дидактичної ігор).

На початку дослідження ми провели усне опитування дітей за допомогою інтерактивного методу «Незакінчені речення», завданням якого було підбір дієслів до іменників-назв професій: вчитель-вчить; будівельник-будує; водій водить автівку та ін. Наприклад, педагог звертається до дитини: «Я тобі називатиму початок речення, а ти його продовжиш»

1. Що робить вчитель? (Дитина закінчує речення (наприклад, навчас, вчить дітей і т. ін.)

2. Що робить будівельник?

3. Що робить водій?

4. Що робить лікар?

5. Що робить двірник?

6. Що робить кухар, прачка, продавчиня, вихователь та ін.)

Інтерпретація результатів:

3 бали – дитина відповідає не лише одним дієсловом, а надає розгорнуту та обґрунтовану відповідь;

2 бали – дитина називає одне дієслово, або відчуває труднощі та виконує завдання за допомогою дорослого;

1 бал – дитина відчуває труднощі у виконанні завдання, не може зорієнтуватися навіть за допомогою дорослого.

Наступним методом третього етапу було спостереження за поведінкою дітей у процесі сюжетно-рольових ігор. Форма роботи – парна. Ми пропонували дітям старшого дошкільного самостійно розподілити ролі та продемонструвати професійні ситуації з вибором професійної атрибутики у вигляді іграшок, розташованих у хаотичному порядку (атрибути продавчині, лікаря, водія та співака) та професійних дій. Так, дітям пропонувалися наступні сюжетно-рольові дії:

1. Робимо покупку у магазині.

2. На прийомі у лікаря

3. Їдемо у тролейбусі

4. Ми прийшли на концерт

Критерії оцінювання здійснювались за такими показниками:

1. Рольовий вибір (якщо дитина, перебуваючи в парі, обирає домінуючу роль: продавчині, лікаря, водія, співака – це додатково оцінюється одним балом. Однак, якщо діти сперечаються між собою та не можуть визначитися з вибором ролі – педагог розіграє ситуацію двічі: наприклад, в одній ситуації одна дитина грає роль лікаря, інша – пацієнта, в іншій діти обмінюються ролями).

2. Вибір професійної атрибутики («лікар» обирає шприц, стетофонендоскоп та ін., «продавчиня» обирає ваги, калькулятор та ін., «співак» обирає мікрофон та ін.).

3. Рольові дії (поведінка дитини в ігровій ситуації, дотримання алгоритму рольових дій. Наприклад, лікар запрошує до кабінету, вислуховує скарги пацієнта, проводить первинний огляд, ставить діагноз, призначає лікування; продавчиня слухає пропозицію клієнта, надає товар, пропонує інші товари для реалізації, проводить розрахунок (бере кошти, дає решту) та ін.).

Інтерпретація результатів:

3 бали (високий рівень) – дитина самостійно здійснює рольовий домінуючий вибір (продавчиня, лікар, водій, співак), обирає правильну атрибутику, дотримується алгоритму професійних дій без допомоги дорослого.

2 бали (середній рівень) – у рольовій грі дитина обирає допоміжну роль (покупець, пацієнт, пасажир, глядач), відчуває труднощі щодо вибору професійної атрибутики, дотримується ролі в сюжетно-рольовій грі з допомогою дорослого.

1 бал (низький рівень) – дитина сумнівається щодо вибору ролі в сюжетно-рольовій грі, не бажає брати в ній участі.

За результатами діагностики, яка включала дві методики, максимальна кількість становила 6. Відповідно, діти старшого дошкільного віку, яких оцінено у межах 5-6 балів ми віднесли до високого рівня сформованості уявлень про професії дорослих за мотиваційно-емоційним критерієм, 3-4 бали – середнього рівня, 1-2 бали – низького.

Спостереження за іграми дітей старшого дошкільного віку продемонструвало, що вони переважно беруть на себе роль вихователя, лікаря, водія, співака. Тобто в своїй ігровій діяльності вони відтворюють працю тих дорослих, яка найбільш пов'язана з життєвим досвідом.

Результати діагностики рівнів сформованості уявлень про професії за поведінковим критерієм відображено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Діагностика рівнів сформованості уявлень дітей дошкільного віку про професії за поведінковим критерієм (у %)

Рівні	Групи дітей дошкільного віку			
	I Група «Бджілка»		II Група «Канітошка»	
	К.-сть дітей	%	К.-сть дітей	%
Високий	3	12	4	16
Середній	18	72	17	68
Низький	4	16	4	16
Загальний показник	25	100	25	100

Дані таблиці 2.3 засвідчили перевагу показників середнього рівня сформованості уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку обох досліджуваних груп (цей показник продемонстрували 72 % представників першої групи та 68 % – другої). Показниками високого рівня відзначено 12% опитаних першої

групи та 16 % – другої. Відповідно, низький рівень зафіксовано у 16 % опитаних першої та другої груп.

Узагальнені результати рівнів сформованості уявлень про професії у дітей дошкільного віку за сумарними показниками трьох критеріїв: когнітивним, мотиваційно-емоційним, поведінковим відображено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Результати сформованості уявлень про професії дітей старшого дошкільного віку

Критерії \ Рівні сформованості	Високий		Середній		Низький	
	I група	II група	I група	II група	I група	II група
Когнітивний	16	20	60	60	24	20
Мотиваційно-емоційний	20	24	52	56	28	20
Поведінковий	12	16	72	68	16	16
Усереднений показник	16	20	61,3	61,3	22,7	18,7

Як свідчать дані, зафіксовані у таблиці 2.4, на початку експерименту діти I групи «Бджілка» та II групи «Капітошка» продемонстрували майже однакові рівні сформованості уявлень про професії за окресленими критеріями й показниками.

Так, за середніми показниками високий рівень сформованості уявлень про професії засвідчили лише 16,0% дітей першої групи та 20 % – другої групи; відносні показники середнього рівня виявили 61,3 % дітей обох груп. Натомість низький рівень засвідчили 22,7 % опитаних першої групи та 18,7 % дітей другої групи.

Порівняльні показники рівнів сформованості уявлень про професії дітей старшого дошкільного віку за результатами констатувального експерименту відображено на рис. 2.1.

Порівняльні дані констатувального експерименту засвідчили незначну перевагу рівнів сформованості уявлень про професії дітей другої групи («Капітошка») порівняно з першою групою («Бджілка»).

Так, показники високого рівня у представників групи «Капітошка» переважають на 4 % порівняно з групою «Бджілка», показники середнього рівня виявились однаковими. Натомість показники низького рівня переважають на 4% у дітей групи «Бджілка» порівняно з дітьми групи «Капітошка».

Результати констатувального експерименту

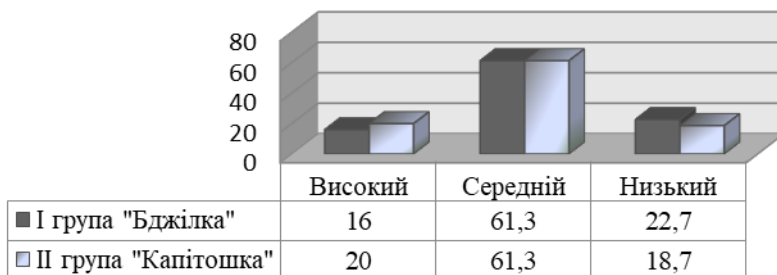

Рис. 2.1. Результати констатувального етапу експерименту

Оскільки за результатами первинної діагностики представники групи «Бджілка» продемонстрували дещо нижчі рівні сформованості уявлень про професії порівняно з опитаними групи «Капітошка», вважаємо доцільним дітей групи «Бджілка» взяти у якості експериментальної групи, а дітей групи «Капітошка» – контрольної.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили перевагу середнього рівня сформованості уявлень про професії дітей старшого дошкільного віку, що обумовлює необхідність розробки експериментальної методики та перевірки її ефективності в умовах формувального експерименту.

Орієнтовний зразок моделі та її обґрунтування, представлений на формувальному етапі експерименту

Тема дослідження: «Формування уявлень про професії дорослих у дітей старшого дошкільного віку»

Одним із шляхів теоретичного обґрунтування методики формування уявлень дошкільників про професії дорослих є розробка її теоретичної моделі, у відповідності до якої має бути організована освітня діяльність у закладі дошкільної освіти.

Конструювання та теоретичне обґрунтування моделі формування уявлень про професії дітей старшого дошкільного віку передбачає необхідність теоретичної інтерпретації поняття «модель».

Модель – це інформаційний об'єкт, який може існувати у формі схеми, малюнка, текстового опису тощо.

Під моделлю формування уявлень про професії дорослих у дітей старшого дошкільного віку розуміємо опис та теоретичне обґрунтування структурних компонентів цього процесу (рис. 2.2).

Конструювання моделі передбачало наповнення її змісту у відповідності до трьох структурних блоків: теоретичного, змістово-процесуального та результативного.

Теоретичний блок уміщував такі складові, як мета і принципи методики формування уявлень у старших дошкільників про професії. Так, метою є формування уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку.

Аналіз дидактичних джерел дає змогу виокремити наступні принципи формування уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку.

1. Принцип виховуючого навчання, який полягає у вихованні у дітей старшого дошкільного віку культури праці, поваги до людей різних професій.

2. Принцип науковості полягає в упровадженні в освітній процес закладу дошкільної освіти науково аргументованих та апробованих у практиці методик.

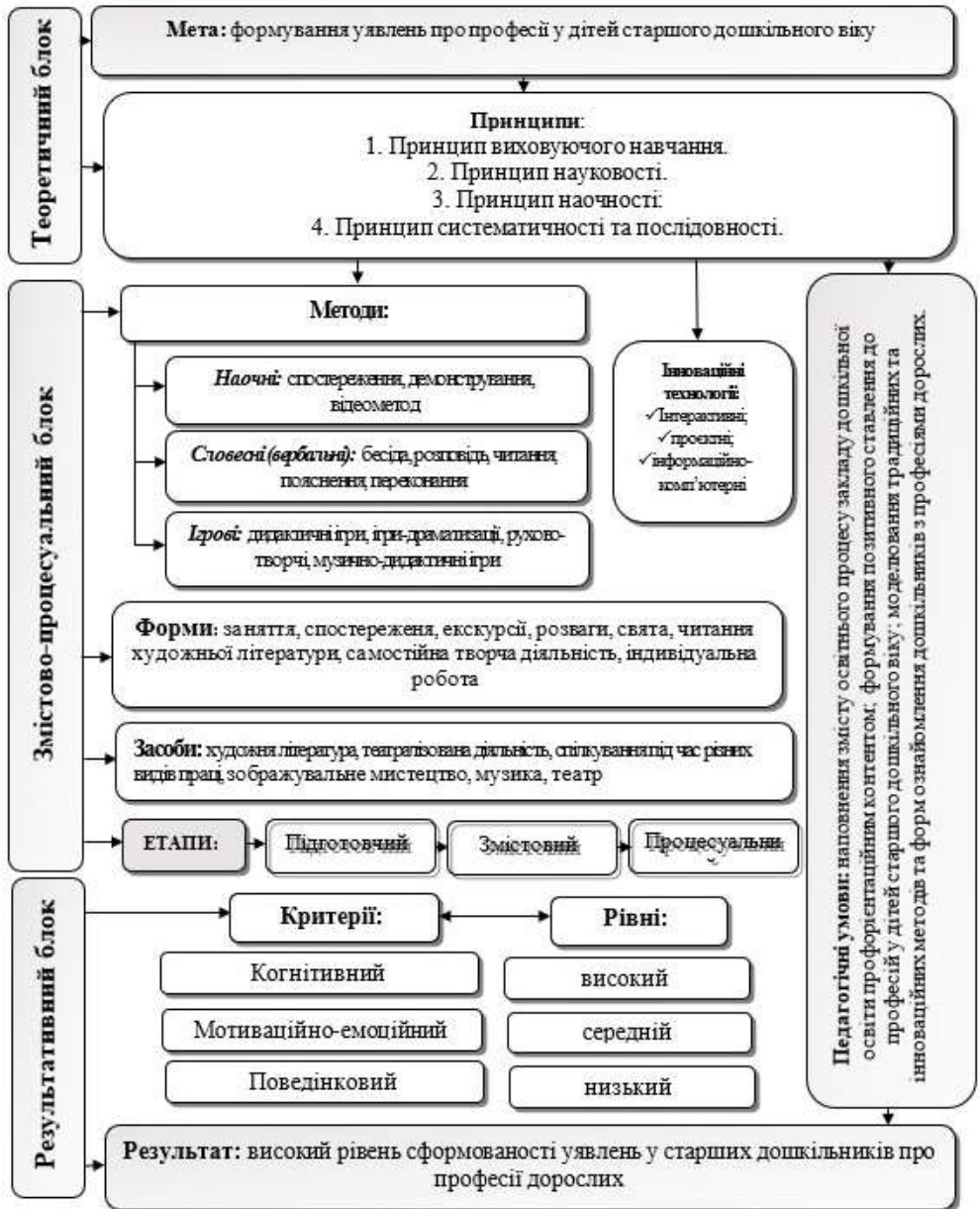

Рис. 2.2. Модель формування уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку

3. Принцип наочності, який полягає в опорі на чуттєвий досвід дітей старшого дошкільного віку, організації спостережень у навколишній дійсності.

4. Принцип систематичності та послідовності, що полягає в поступовому ускладненні матеріалу з метою систематизації знань дітей старшого дошкільного віку про професії дорослих.

5. Принцип доступності: співвідносний зміст, характер та обсяг матеріалу з рівнем розвитку та підготовленості дітей.

6. Принцип усвідомленості, що полягає у розвитку у дітей дошкільного віку активної та усвідомленої позиції по відношенню до власних здобутків.

Усі зазначені вище принципи знайшли своє відображення у процесі формування уявлень старших дошкільників про професії дорослих відповідно до окреслених етапів.

Змістово-процесуальний блок уміщує інноваційні технології, методи, форми та засоби формування уявлень дошкільників про професії дорослих, етапи упровадження методики, педагогічні умови підвищення її ефективності.

Серед інноваційних технологій нами виокремлено інтерактивні (велике коло, незакінчені речення, метод «кейс» та ін.), проєктні технології та інформаційно-комп'ютерні технології.

Методами формування уявлень про професії дітей старшого дошкільного віку є наочні (спостереження, демонстрування, відеометод), словесні (вербальні) (бесіда, розповідь, читання, пояснення, переконання), ігрові (дидактичні ігри, ігри-драматизації, рухово-творчі ігри, музично-дидактичні ігри).

Серед форм діяльності щодо ознайомлення дошкільників з професіями дорослих нами виокремлено заняття (мовленнєве спілкування, пізнавальна діяльність, екологічна діяльність, математична діяльність, образотворча діяльність, музична та фізична діяльність), спостереження, екскурсії (на прогулянці, під час зустрічей з представниками різних професій), бесіди, ігри (дидактичні, сюжетно-рольові, театралізовані, рухливі, настільно-друковані), розваги, свята (музичні, спортивні), читання літературних творів, самостійна творча діяльність (малювання, ліплення, конструювання, виготовлення атрибутів, робота з природним матеріалом), індивідуальна робота).

Засобами формування уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку нами виокремлені художня література, театралізована діяльність, спілкування під час різних видів праці, зображувальне мистецтво, музика, театр та ін.

Формування у дітей системних знань про професії дорослих передбачає поетапну організацію роботи. Нами виокремлено наступні етапи підготовки дітей дошкільного віку до ознайомлення з професіями дорослих: підготовчий, змістовий, процесуальний.

Зокрема, метою підготовчого етапу є створення позитивного емоційного фону сприйняття інформації дітьми.

Мета змістового етапу – збагачення системних знань дітей старшого дошкільного віку про різні професії: їх назви, значення для людини та суспільства, зміст трудових дій, необхідне обладнання та інструменти, взаємозв'язок з іншими професіями.

На процесуальному етапі відбувається закріплення знань дітей про працю дорослих у різних видах діяльності (ігровій, трудовій, зображувальній тощо).

У процесі конструювання моделі було враховано наступні педагогічні умови, які, на нашу думку, сприятимуть формуванню уявлень дітей старшого дошкільного віку про професії дорослих:

- наповнення змісту освітнього процесу закладу дошкільної освіти профорієнтаційним контентом;
- формування позитивного ставлення до професій у дітей старшого дошкільного віку;
- моделювання традиційних та інноваційних методів та форм ознайомлення дошкільників з професіями дорослих.

Структурними компонентами результативного блоку були критерії, показники та рівні сформованості уявлень старших дошкільників про професії дорослих, детальну характеристику яких подано у п. 2.1 нашого магістерського дослідження.

Результатом, визначеним у моделі, є високий рівень сформованості уявлень у старших дошкільників про професії дорослих.

*Орієнтовний зразок оформлення загальних висновків***ВИСНОВКИ**

У магістерській роботі представлено теоретичне узагальнення наукових підходів до проблеми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку; визначено критерії та охарактеризовано рівні сформованості досліджуваного явища; експериментально досліджено вплив віково-статевих особливостей та системи виховання на розвиток комунікативних умінь дошкільників; розроблено систему оптимізації освітнього процесу з метою ефективного розвитку у старших дошкільників комунікативної компетентності.

Результати дослідження засвідчили досягнення мети, розв'язання завдань та слугували підставою для таких висновків:

1. В ході опрацювання наукових джерел вироблено теоретичні засади дослідження. Ґрунтуючись на науково-психологічній та педагогічній спадщині, визначено зміст провідних понять наукової роботи. Визначено, що комунікативна компетентність – це система внутрішніх ресурсів ефективної взаємодії: позицій спілкування, ролей, стереотипів, установок, знань, умінь, навичок. Ефективне спілкування завжди передбачає спонтанний і творчий процес, тому ефективне спілкування – це спілкування, що розвиває. Крім особистісних особливостей до комунікативної компетентності входять особливості пізнавальних процесів й емоційної сфери. В цілому комунікативна компетентність пов'язана з адекватним використанням усієї палітри можливостей.

2. Встановлено, що у процесі розвитку особистості дошкільника формується комунікативна компетентність, прояви якої змінюються впродовж дошкільного дитинства (характеристика динаміки змін в розвитку комунікативної активності дітей раннього, молодшого та старшого дошкільного віку).

3. На етапі констатації розроблено комплексну методику дослідження проявів старшими дошкільниками комунікативної компетентності, до складу якої увійшли ...(перерахувати методи). Критеріями визначення рівнів сформованості у досліджуваних п'яти-шести років виступили(перерахувати); показниками – .. (перерахувати).

4. В ході констатувального експерименту визначено три рівні сформованості у старших дошкільників комунікативної компетентності – високий, середній та низький. До високого рівня віднесено ...% досліджуваних, які характеризувались(перерахувати); до складу середнього увійшли ...% дошкільників, які.....(схарактеризувати); низький рівень склали% старших дошкільників, які.....(описати).

5. Встановлено, що вік, статевана належність та система виховання суттєво впливають на прояви дошкільниками комунікативної компетентності. (характеристика відмінностей у проявах комунікативної компетентності дітей п'яти і шести років, у дівчаток та хлопчиків, у впливах суспільного та сімейного виховання).

6. На етапі формування розроблено модель оптимізації комунікативної діяльності старших дошкільників засобами гри (лаконічна характеристика комплексу ігор, спрямованого на покращення показників комунікативної компетентності).

7. В ході контрольного експерименту визначено ефективність використаних на етапі формування ігрових засобів. З'ясувалося..... (характеристика якісно-кількісних змін по кожному рівню сформованості комунікативної компетентності дошкільників – високого, середнього, низького).

8. З'ясувалося, що певних змін зазнала система знань та ставлень до досліджуваної проблеми педагогів дошкільного закладу та батьків вихованців (опис того, що змінилося в результаті організованих впливів).

9. В процесі подальших наукових розвідок актуальними для вивчення залишаються такі аспекти проблеми, як дослідження особливостей прояву комунікативної компетентності на етапі раннього дитинства та на межі старшого дошкільного та молодшого шкільного віку; визначення особливостей спілкування дошкільників з різними дорослими – батьками, вихователями, сусідами; вивчення залежності змісту та форм спілкування від ставлення дитини до партнера тощо.

Орієнтовний зразок оформлення списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум : навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 448 с.
Два автори	<p>Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2013. 704 с.</p> <p>Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.</p>
Три автори	<p>Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. А. Дошкільникам про світ природи. Старший дошкільний вік: навч.-метод. Посібник. 2-е вид. Київ : Генеза, 2013. 112 с.</p> <p>Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p>
Чотири автори	Управління рекреаційними територіями : монографія. / О. М. Гаркуша, В. В. Горлачук, І. М. Песчанська, В. Г. В'юн. Акад. Екон. Наук України, Чорномор. Держ. Ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв : Іліон, 2010. 235 с. С.109-115.
П'ять і більше авторів	Регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні : монографія. /Г. І. Башнянин, І. М. Бриндзя, А. А. Сельський. Львів : Видавництво ЛКА, 2011. 208 с.

Без автора	Регуляторна політика та дозвільна система в бізнесі : довід. Підприємця. / упоряд. В. Веремчук та ін. ; наук. Ред. О. Савчук та ін. Ін-т аналізу держ. Та регіон. Політики, Волин. Облдержадмін., Голов. Упр. Економіки Волин. Обл. облдержадмін. Луцьк : Гадяк Ж. В. : ІАДП, 2012. 160 с.
Статті: Один автор Два автори	Бабичева Т. Мій рідний край, моя країна. Свято до Дня незалежності України для дітей старшої групи. <i>Дошкільне виховання</i> . 2021. № 7. С. 38-23. Свидрук І. І., Миронов Ю. Б. Методи та інструменти управління просуванням Інтернет-магазинів. <i>Торгівля, комерція, підприємництво</i> . 2012. Вип.14. С. 20-24.
П'ять і більше авторів	Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина та ін. <i>Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України</i> . 2007. № 1. С. 25-29.
Автореферати дисертацій	Свидрук І. І. Формування систем управління в підприємствах електронної торгівлі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка торгівлі та послуг)». Львів, 2007. 20 с.
Електронні ресурси	Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. Кер. Т.О. Піроженко; авт. Кол.: О.М. Байер, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaksiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 12.11.2021). Статистичний щорічник за 2012 рік. Держ. Служба статистики України. Київ : Август Трейд, 2013. URL : http://library.oseu.edu.ua/files/StatSchorichnyk_Ukrainy_2012.pdf . Назва з екрану.

Орієнтовний зразок зовнішньої рецензії магістерської роботи

РЕЦЕНЗІЯ

магістерської роботи

здобувачки Рукавішнікової Віри Євгенівни

на тему: «Цільові прогулянки як засіб формування екологічних компетентностей дітей старшого дошкільного віку»

Стисла характеристика розділів роботи. Необхідність екологічного виховання зумовлена наявністю світової екологічної кризи, причина якої криється у практичній діяльності людини, що обумовлена її антропоцентричною свідомістю.

Як свідчить зміст магістерської роботи, її науково-логічний апарат сформульований відповідно обраній темі, де чітко окреслені мета, завдання, об'єкт, предмет, теоретичні засади дослідження. Дослідження складається з двох розділів. У першому розділі проаналізовано теоретичні засади формування екологічних компетентностей у дошкільному віці: охарактеризовано сучасні вітчизняні та зарубіжні дидактичні підходи до екологічного виховання; охарактеризовано зміст, форми та методи екологічного виховання у дошкільному віці, обґрунтовано значення цільових прогулянок у формуванні екологічних компетентностей дошкільників. У другому розділі визначено критерії, показники й охарактеризовано рівні сформованості екологічних компетентностей дітей старшого дошкільного віку. Розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування екологічних компетентностей засобами цільової прогулянки, на основі яких розроблено та апробовано експериментальну методику. Здійснено порівняльний аналіз дослідно-експериментальної роботи.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що сформульовані рекомендації щодо екологічного виховання дітей дошкільного віку можуть бути реалізовані у діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

Якість оформлення роботи: робота виконана на належному рівні і відповідає вимогам, які ставляться до написання магістерської роботи.

Недоліки в роботі: позитивно оцінюючи магістерську роботу Рукавішнікової В.Є. в цілому, необхідно зазначити, що робота не позбавлена орфографічних та стилістичних помилок. Однак, це не знижує загальний рівень проведеного дослідження.

Загальний висновок: магістерська робота є завершеним педагогічним дослідженням і відповідає вимогам щодо наукових робіт. Наукові положення і висновки роботи обґрунтовані й достовірні, що забезпечується застосуванням комплексу методів дослідження, адекватних меті і завданням, об'єкту, предмету, дослідження; результатами експериментальної перевірки розроблених положень і рекомендацій, математичною обробкою даних.

Оцінка магістерської роботи: магістерська робота повністю відповідає встановленим методичним вимогам. Тему дослідження розкрито, наведені вдалі пропозиції та рекомендації. Магістерська робота студентки Рукавішнікової В.Є. виконана на належному науково-методичному рівні й може бути допущена до захисту.

Рекомендована до захисту з оцінкою: «добре».

РЕЦЕНЗЕНТ:

Зданевич Лариса Володимирівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології
та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії

Навчальне видання

Борова В. Є, Красовська О. О., Марчук О. О., Мельничук Л. Б.,
Пагута Т. І., Яницька О. Ю.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Ступінь: магістр
Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність:
012 Дошкільна освіта
Факультет: педагогічний

Технічний редактор – Л. Б. Мельничук
Комп'ютерна верстка та макетування – Л. Б. Мельничук
Книга друкується в авторському редагуванні